

Kredi Kullanım Amaçlarına Göre Çiftçilerin Tercihlerinde Etkili Olan Faktörleri İncelenmesi: Aksaray Örneği¹

Erdal BİLGE¹

Haluk DUMAN²

¹Yüksek lisans öğrencisi, Aksaray Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı,
Erdal.Bilge@sekerbank.com.tr, ORCID: 0000-0003-2063-1195

²Prof Dr, Üniversite / Aksaray Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, halukduman@aksaray.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8815-5511

Özet: Ekonomik kalkınma ve sürdürülebilir gıda güvencesinin sağlanmasındaki rolü nedeniyle son derece önemli olan tarım sektörünün en önemli sorunlarından birisi yetersiz finansmandır. Bu çalışmada, sürdürülebilir tarıma, kıt kaynakların etkin kullanımına ve özellikle tarımın finansmanına yönelik bankaların daha uygun ürünler ve etkili politikalar geliştirmesine katkı sağlayacağı düşüncesiyle, Aksaray ilinde mevcutta banka kredisi kullanan çiftçilerin kredi kullanım amaçlarına göre tercihlerinde hangi faktörlerin belirleyici olduğunun incelenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın amacına yönelik gereken veriler Aksaray ilinde, mevcutta tarım kredisi kullanmış 315 adet çiftçiden kolayda örnekleme yöntemiyle anketler aracılığı ile elde edilmiştir. Anket çalışması, kredi kullanan çiftçilere erişim açısından en önemli konumdaki banka şubelerinde yapılmıştır. Bu şekilde gönüllülük esasına dayalı olarak toplanan veriler SPSS V.26 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcıların genel özellikler betimleyici istatistiklerle ortaya konulmuştur. Ayrıca çoklu regresyon yöntemi ile analizler yapılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre çiftçilerin banka tercihinde masraf ve kesintiler ile banka çalışanlarının samimiyeti daha çok etkili olmaktadır. Tarımsal kredi kullanırken ise, kredi faiz oranı ile kredilerin yeterli limit ve hızda açılmasına daha çok dikkat edildiği görülmüştür. Diğer yandan çiftçilere sağlanan yüksek kredi limiti ve avantajlar tarım kredisi kullanımına anlamlı olarak olumlu yönde, tarımsal eğitime sahip olma durumu ise bireysel kredi kullanımına anlamlı olarak olumsuz yönde etki etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kredi, Tarım Kredileri, Kredi Kaynakları, Bankalar, Banka Tercihi

Factors Effecting Farmers' Choice Considering Intended Purpose Of Credit Usage: Sample Of Aksaray

Abstract: Agriculture sector's, which is extremely important due to its role at both economical development and sustainable food security, one of the most important problem is insufficient finance. With this study, it is aimed to research which factors are effecting farmers' choice considering intended purpose of credit usage who use credit in Aksaray province with the thought that contribute to sustainable agriculture, efficient usage of scarce resources and especially banks' suitable product development and policy making decisions.

Data to the purpose of the study was collected in Aksaray province by using convenience sampling method through surveys from 315 farmers who used agricultural credit. Questionnaire study had been done at bank branches which are the most important places to access participants. The data gathered thuswise on a volunteer basis analyzed with SPSS V.26 software. General characteristics of participants have been revealed with descriptive statistics. Beside multiple regression method has been used to analyze variables.

According to results of the study, fees charged and deductions plus friendliness of bank personel has more effect on farmers' bank choice yet, on agricultural credit usage decision it has been seen that adequate credit limit with quick service also interest rate of loan has a high importance on farmer side. On the other hand, high credit limit and privileges have a statistically significant positive effect on usage of agricultural credit whereas having agricultural education has a statistically significant negative effect on usage of personal loans.

Key Words: Credit, Agricultural Credits, Credit Sources, Banks, Bank Choice

1. GİRİŞ

Günümüz gelişmiş ülkelerinin endüstriyel gelişim ve dönüşümünün kökeni ilk aşamalardaki etkili ve

başarılı tarım ekonomilerine dayanmaktadır (Janvry ve Sadoulet, 2020:2) ve gelişmiş ülkelerde halen stratejik önemi nedeniyle tarımsal üretim

¹ Bu çalışma 2022 yılında Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı'nda Prof Dr Haluk Duman'ın danışmanlığında Erdal Bilge'nin kabul edilen yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

desteklenmekle birlikte bu ülkeler bir çok üründe de ihracatçı konumundadır. 2019 yılına ait dünya toplam tarımsal ürün ihracat rakamlarına bakıldığında ilk 5 sıradaki ülkelerden dördünün gelişmiş ülkeler (Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Hollanda, Almanya ve Çin) olduğu görülmektedir (Food and Agriculture Organization of the United Nation(FAO), 2019). Aynı yıl ABD' nin yaklaşık 49 milyar USD ile tarım üreticilerini sübvans ederek finansal olarak desteklemesi (Organisation for Economic Co-operation and Development(OECD), 2019) aslında gelişmiş olsun olmasın her ekonomide tarımın finansmana, özkaynağın yanında yabancı kaynağa ihtiyacı olduğunu göstermektedir.

Çiftçilerin bu yabancı kaynak gereksinimi, harcamaları ve gelirleri arasındaki zaman farkının yanı sıra tarımsal ekipmanların temini, girdilerin finansı, kişisel ihtiyaçlar ve mamul satışlarının zamanlaması gibi nedenlerden ötürü ortaya çıkmaktadır (Janvry ve Sadoulet, 2020: 5). Bu kaynak ihtiyacı karşısında çiftçilerin özkaynakları yetersiz kalmakta ve faaliyetlerini verimli bir şekilde sürdürebilmek için yabancı kaynaklardan finansmana yönelmektedirler (Terin, Güler ve Aksoy, 2014: 68). Bu noktada çiftçilerin ihtiyaçları olan kaynağın sağlanabilmesi tarımın finansmanı konusunu gündeme getirmektedir. Tarımın finansmanı ise, tarım üreticilerine sermaye-kaynak temini, bunun arzı ve kullanımı ile ilgilidir (Özçelik, Güneş ve Artukoğlu, 2005).

Tarımın finansının, tarımsal üretim ve dolayısıyla ülke ekonomisi üzerindeki olumlu etkilerini ortaya koyan, farklı ülkelerde yapılmış çok sayıda çalışmaya rastlanılmaktadır.

Obudah ve Tombofa' ya göre (2016) gelişen ekonomilerde finanman eksikliği tarımsal üretimde ciddi bir kısıttır ve tarımda üretim büyük ölçekte sermayeye bağımlıdır. Nijerya' da yaptıkları, tarımın finansının toplam tarımsal üretime ve ülke ekonomisine etkilerini inceledikleri araştırma sonuçları; finansın, tarımın ve genel ekonominin gelişimindeki kilit rolünü ve reel GSYİH üzerindeki olumlu etkisini ortaya koymuştur.

Fowowe' nin (2020) panel veri analizlerinin sonuçları, finans kaynaklarına erişimin Nijerya' daki tarımsal üretim üzerindeki olumlu etkisini ortaya koymuştur. Fowowe, finansmanın tarımsal üretime faydalı olduğunu ve üretimin yükseltilebilmesi için finansal sistemin tabana yayılması gerektiğini belirtmiştir.

Yine Anthony' nin (2010) Nijerya' daki çalışmasından elde ettiği sonuçlar tarımsal kredilerin tarımsal çıktı miktarını ve GSYİH' yı arttırdığı göstermiştir.

Burke, Bergquist ve Miguel' in (2018) Kenya' daki deneysel araştırmalarında küçük ölçekteki çiftçilere zamanında sağlanan finansman, girdileri daha ucuza alıp çıktılarını ise daha yüksek fiyata satabilmelerine olanak sağlayarak toplam gelirlerini büyük ölçüde artırmıştır.

Anh, Gan ve Anh' ın (2020) Vietnam' da tarımsal kredilerle tarımın gelişimi arasındaki ilişkileri makro ölçekte incelediği araştırma bulguları da tarım sektörüne sağlanan kredilerin tarımın gelişimine önemli ölçüde olumlu katkı sağladığı ve hem kısa hem uzun vadede toplam tarım hasılasını artırdığını yönündedir.

Dong, Lu ve Featherstone (2012) Çin' in önemli tarımsal üretim alanlarından Heilongjiang eyaletinde, krediye erişimdeki kısıtların tarımsal üretime etkisini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre kredi koşullarının iyileştirilmesi hanehalkı üretimini %75' e kadar artırabilmektedir. Ayrıca yeterli krediye erişim olmadığı halde işgücünün artırılmasının ya da azaltılmasının tarımsal üretime olumlu bir etkisi görülemediği.

Seven ve Tümen' in (2020) yaptıkları araştırmada gelişmiş ve gelişmekte olan 104 ülkenin 1991-2014 yıllarını kapsayan verileri incelenmiştir. FAO ve Dünya Bankası kalkınma göstergelerinden toplanan verilerden elde edilen sonuçlara göre tarımsal kredilerin iki katına çıkarılması tarımsal üretimde %5 artış yaratmaktadır.

Duramaz ve Taş' ın (2018) Türkiye' de Ege Bölgesi' ndeki panel veri analizlerinin sonuçlarına göre tarıma kanalize edilen banka kredilerindeki %10 luk bir artış tarımsal üretimi binde 1 ile % 3.2 arasında artırmaktadır.

Işık, Kılınc ve Bilgin (2015), Türkiye' de 26 farklı bölgenin verileri ile yaptıkları panel veri analizlerinde tarımsal kredilerin tarımsal üretim üzerindeki kısa ve uzun dönem etkilerini değerlendirmiştir. Araştırmaya göre tarımsal kredilerdeki %1' lik artış kısa dönemde tarımsal üretimi yaklaşık %0,0724, uzun dönemde ise %0,1178 artıracaktır.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında bölgesel olarak farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu durumu Adanacioğlu, Artukoğlu ve Güneş' in (2017) tarımsal kredi-üretim performansını görebilmek amacıyla Türkiye' deki iller bazında yaptığı çalışma ortaya koymuştur. İller arasında, kullanılan kredi, üretim değeri ve kredi performansı açısından kayda değer farklılık olduğu araştırma sonuçlarından görülmektedir. Bu durum kullanılan tarımsal kredilerin başka alanlarda değerlendirilmesinden kaynaklanabilmektedir. Ayrıca yapılan makine, tesis vb. yatırımların yıllara yaygın geri dönüşümü ya da

tarımsal faaliyetlerin verimini, etkinliğini düşüren hastalık vb. durumlardan dolayı tarımsal kredilerin katkısı sınırlı kalabilmektedir.

Her ne kadar bölgeye ve ülkeye göre farklılık gösterebilir, araştırma sonuçlarına genel olarak bakıldığında, tarımın finansmanı ile tarımsal üretim arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmekte, tarımsal hasılayı artırmada sektöre sağlanacak finansal kaynağın etkili bir yöntem olduğu ortaya çıkmaktadır.

2. TERCİH DAVRANIŞI VE TÜKETİCİ

Alternatifler içerisinde bir tanesini seçme eylemi olan tercih, sözlükte “bir şeyi öbürüne göre daha iyi, üstün ya da önemli sayma, yeğ tutma, yeğleme” şeklinde ifade edilmektedir (Dil Derneği, 2021). Tüm yaşamları boyunca ihtiyaçlar, istekler ve hedefler doğrultusunda belirli amaçlara yönelik tercihlerde bulunan bireylerin tercihlerini etkileyen çok sayıda etken vardır ve bunlar ekonomik etkenler olabileceği gibi kişisel ve sosyal etkenler de olabilmektedir. Bu ihtiyaçlar iktisat alanında sınırsız olarak kabul edilmektedir. Buna karşılık mevcuttaki kaynakların sınırlı olması ekonomi biliminin ortaya çıkmasına neden olmuştur ve ekonomi bilimi kit kaynaklara karşılık insanların tercihlerini ve buna bağlı olarak insanlar arasındaki ilişkiyi incelemeyi görev edinmiştir (Alkın, Yıldırım ve Özer, 2003: 35). Kaynakların kıtlığı aynı zamanda insanlara tercih yapma zorunluluğunu beraberinde getirmiştir. Tercih yapma zorunluluğundaki bireylerin nihai amacı, her ne kadar kendi aralarında farklılık arz etse de, rasyonel davranarak maliyet-fayda değerlendirmesi yapıp kendilerine en fazla fayda ve tatmini sağlamak olacaktır; yani bireyler “homo economicus” (ekonomik insan) olarak davranacaktır.

Ekonomik insanın rasyonel hareket etmesi beklenmektedir. Ancak insan davranışlarını,

tercihlerini belirleyen etkenler kişi ve olaylara göre değişebilmekte; taklit, alışkanlık ve sosyal normlardan da büyük ölçüde etkilenmektedir (Akyıldız, 2008:33). Aynı zamanda insanların “farklı faydalar için farklı maliyetlere katlanabildiği” ve bunun boyutunun demografik özelliklerden anlamlı düzeyde etkilenebildiği belirlenmiştir (Akin ve Seğgin, 2014: 42). Bu nedenle insan davranışlarını anlamada tek başına “homo economicus” varsayımının yeterli olmadığı anlaşılmıştır ve halen bir çok sosyal bilim dalı bireylerin kararlarının, tercihlerinin altında yatan nedenleri belirlemeye ve açıklamaya çalışmaktadır.

Tercihlere bağlı olarak kimin, neye, nerede, ne kadar ihtiyaç duyduğunun tespiti sınırlı kaynakların etkin kullanılabilmesi için şarttır ve işletmelerde de, istedikleri kâr elde edip sürdürülebilir olabilmeleri için zaruridir. Bunun sonucu olarak işletmeler yoğun rekabet ortamında istedikleri kârlılığa ulaşabilmek için pazar ve tüketici tercihlerini odaklayan stratejiler geliştirmek zorundadır (Duman, 2012). Bu nedenle işletmeler pazarlama faaliyetlerine ayırdıkları bütçelerin daha da fazlasını tüketici davranışlarını anlayabilmek için harcamaktadırlar (Hawkins ve Mothersbaugh, 2010: IV).

Modern pazarlama anlayışıyla birlikte tüketici ihtiyaçlarını, istek ve tercihlerini anlayabilmek işletmelerin en önemli amaçlarından birisi haline gelmiştir. Ancak, Armstrong (1991) yaptığı araştırma ile akademisyenler ve saha uzmanlarının dahi tüketici davranışları ile ilgili doğru kestirimlerde bulunamadığını ortaya koymuştur. Çünkü tüketici tercihlerini etkileyen çok fazla faktör olması ve kişiden kişiye değişmesi nedeniyle tüketici davranışlarını anlayabilmek, buna yönelik tahminde bulunmak oldukça karmaşık ve zordur. Bu faktörler literatürdeki uzmanlarca farklı gruplarda toplanmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Tüketici Satın Alma Davranışına Etki Eden Faktörler

Araştırmacı	Faktörler
Enis (1974)	Kişisel faktörler, sosyal faktörler
Cross ve Peterson (1987)	Sosyal faktörler, fiziksel faktörler
Dibb ve Etal (1991)	Kişisel faktörler, sosyal faktörler, fiziksel faktörler
Cohen (1991)	Pazarlama karmaşı, fiziksel faktörler
Zikmond ve Amico (1993)	Sosyal faktörler, çevresel faktörler, birseysel faktörler
McCarthy ve Perreault (1993)	Fiziksel faktörler, sosyal faktörler
Narayyana ve Raol (1993)	Fiziksel faktörler, sosyal faktörler, kültürel faktörler
Keegan (1995)	Sosyal faktörler, kültürel faktörler, ekonomik faktörler, coğrafi faktörler
Setlow (1996)	Kişisel faktörler, pazarlama karmaşı, çevresel faktörler
Stanton (1997)	Sosyal faktörler, fiziksel faktörler, davranışsal faktörler
Lancaster ve Reynold (1998)	Fiziksel faktörler, sosyal faktörler, kültürel faktörler
Kotler ve Armstrong (2007)	Fiziksel faktörler, sosyal faktörler, kültürel faktörler, kişisel faktörler

Straughan ve Roberts (1999)	Demografik faktörler, yaşam tarzı
Pride ve Ferrell (2000)	Sosyal faktörler, fiziksel faktörler, davranışsal faktörler

Kaynak: Furajji, Malgorzata ve Wawrzyniak, 2012: 78

2.1. Banka Tercihinde Etkili Olan Faktörler

Asıl faaliyetleri mevduat sahibi mudilerle kredi alan kişi ve kurumlar arasında aracılık yapmak olan bankalar bunun yanı sıra birçok finansal hizmet sunmaktadır (Heffernan, 2005: 1). Bankalar, mudilerinden topladıkları paraları ihtiyaç sahiplerine borç vererek bunun ticaretini yapan aynı zamanda müşterilerine çeşitli hizmetler sunan işletmelerdir. Her ne kadar ana faaliyetleri para ticareti olsa da modern bankacılıkta bankacılık işlemlerinin çeşidi artmış, karışık bir hal almıştır.

Serbest piyasa ekonomisinin yanı sıra küreselleşme ve gelişen teknolojinin de etkisiyle her sektörde olduğu gibi finansal hizmet sektöründe de artan rekabet ortamı bankaları daha fazla müşteri odaklı davranmaya itmektedir. Bunun sonucu olarak bankalar, pazarlama stratejilerini oluştururken öncelikle tüketicilerin talep ve beklentilerinin dikkate alınması gerektiği gerçeğini anlamışlar (Karamustafa ve Yıldırım, 2007: 57) ve banka müşterilerinin tercihlerinde etkili olan unsurları dikkate alan stratejiler geliştirmeye başlamışlardır.

Tercih davranışı bazı durumlarda seçenekler arasından en ucuzunu satın alınması gibi çok basit olabileceği gibi bazen de çok karmaşık ve kapsamlı olabilmektedir (Hawkins ve Mothersbaugh, 2010: 572). Özellikle sunulan ürünün, para gibi, birbirinden hiç bir açıdan farkı olmadığı durumlarda tüketici en ucuzu tercih edecektir. Buna rağmen banka tercihi, hizmet ve ürünlerin karmaşıklığı ayrıca riskleri nedeniyle kapsamlı ve çok boyutlu değerlendirilerek ele alınması gereken bir karardır (Babakus, Eroglu ve Yavas, 2004a: 463). Ayrıca bankalarda olduğu gibi hizmet satışı söz konusu olduğunda, müşteriler kendilerini daha değerli hissettikleri işletmeleri tercih etmektedir. İşletmelerin de müşterilerini daha değerli hissettirebilmeleri ancak, müşterileri motive eden unsurlar, satın alma yöntemleri ve satın alma tarzları hakkında daha detaylı bilgi edinilerek müşteri ilişkilerinin yönetilmesi ile mümkün olabilecektir. (Knox, 1998: 730).

Müşteri ilişkilerini iyi yöneten işletmeler, müşteri memnuniyeti ve sadakati sağlayarak rekabette bir adım önde olabilmektedir. Bu nedenle bir hizmet işletmesi olan bankalar da, müşteri talep ve beklentilerini daha iyi anlayıp bu yönde uygulama ve düzenlemeler geliştirebilmek için segmentasyona gitmiştir. Segment bazında müşterilerin amaçları farklı olduğu gibi bankalarından beklentileri de farklı

olacaktır. Örneğin bireysel müşteriler kişisel ihtiyaçlarını karşılamak için tüketime yönelik kredi kullanırlar. Bunun aksine ticari müşteriler genellikle üretime yönelik; başka tüketicilere kendi ürettikleri mal ve hizmetleri satabilmek için gereken faaliyetlerde kullanmak için (Kotler, Armstrong ve Opresnik, 2018: 186) krediye ihtiyaç duyarlar. Bu ve benzeri nedenler aslında bankaların müşterilerini segment bazında değerlendirmesini zorunlu kılmaktadır. Bazı bankalarda farklılık göstermekle birlikte, ülkemizde bankalar müşterilerini genellikle; bireysel, KOBİ, işletme ve ticari/kurumsal segmentlere ayırmaktadır. Ayrıca tarım kredilerine önem veren bankalarda tarım bankacılığı segmenti de bulunmaktadır.

2.1.1 Bireysel Müşterilerin Banka Tercihini Etkileyen Faktörler

Bireysel müşterilerin banka tercihlerinde etkili olan faktörlerin belirlenmesine yönelik yapılan araştırmalarda, bankacılık hizmetlerinin farklı boyutlarıyla ele alınarak değerlendirildiği görülmektedir. Örneğin Galloway ve Blanchard (1996) tüketicilerin yaşam evrelerine göre bankalardan beklentilerini araştırdıkları çalışmalarında bankaları hizmet kalitesine göre değerlendirmişlerdir. Levesque ve McDougall (1996) ise bankalara yönelik tüketici tatminini etkileyen faktörleri ele aldıkları araştırmalarında, değerlendirme kriterlerine hizmet kalitesinin yanında hizmet özelliklerini ve müşteri şikayetlerinin çözümünü eklemiştir. Babakus vd. (2004a), bankacılıkta tüketici tercihiye yönelik geliştirdikleri modelde bankaları güvenilirlik, tecrübe etme ve müşterilerce araştırılma (faiz oranı, masraflar vs.) boyutlarıyla ele almıştır.

Bu yönde yapılan çalışmalardan elde edilen sonuçları; değerlendirme kriterlerine, araştırma bölgesine, katılımcı gruplarına göre farklılık göstermektedir. Kuşkusuz bu farklılıklarda katılımcıların kişisel, sosyal ve kültürel özellikleri önemli rol oynamaktadır.

Boyd, Leonard ve White (1994), ABD’ de telefon anketiyle yaptıkları araştırmalarında; banka itibarının, kredi ve mevduat faiz oranlarının tercih sebeplerinde önemli etken olduğu buna karşılık banka çalışanlarının samimiyetinin çok önemsenmediği görülmektedir. Kanada’ da katılımcılarını bir kilise cemaatinin oluşturduğu araştırmada müşterilerin bankacılık hizmetlerindeki tatmin düzeylerinde etkili olan faktörler tespit

edilmiştir (Levesque ve McDougall, 1996). Araştırma sonuçlarına göre müşteri tatmininde en etkili olan iki faktör olarak, bankanın müşterileri ile olan ilişkilerine ve asıl faaliyetlerine yönelik performansları öne çıkmıştır. Galloway ve Blanchard' ın (1996) İngiltere' de yaptıkları araştırmaları, tüketicilerin bankacılık hizmetlerini tercihlerindeki önceliklerinin yaşam evresine göre de değiştiğini ortaya koymuştur. Örneğin ileri yaşlardaki müşteriler en çok personel davranışları ve ilgisine önem vermekte iken genç müşteriler için ATM makinelerinde sürekli para olması en önemli kriter olarak öne çıkmıştır. Singapur' da yapılmış olan başka bir araştırmada; faiz oranları, şube lokasyonunun uygunluğu ve sunulan hizmetin kalitesi banka tercihinde en etkili olan ilk üç faktör olmuştur (Ta ve Har, 2000).

Ülkemizde de yabancı sermayeli bankalarında piyasaya girmesi ile beraber, özellikle 2001 krizinden sonra, rekabet hızlanmış ve tüketici tercihlerini belirlemeye yönelik çalışmalar artmıştır. İstanbul' da yapılan bir araştırmaya göre bankaların hızlı hizmet sunması ve bankaların hizmet kalitesi banka tercihinde etki derecesi en yüksek faktörler olmuştur (Aligil, 2010). Bursa ilinde yapılan bir araştırmada tüketicilerin banka tercihini etkileyen en önemli faktörler sırasıyla; "çalışanların dürüst ve güvenilir olması", reklam ve "çalışanların kibar ve güler yüzlü olması" şeklinde belirlenmiştir (Taşkın, Akat ve Erol, 2010). Karamustafa ve Yıldırım' ın (2007) Kayseri' de yaptığı araştırma sonuçlarında ise bankanın güvenilirliği en önemli etken olarak tespit edilmiş, bunu bankada sıranın çok olmaması, yaygın ATM ağı ve ATM hizmet çeşidinin çok olması takip etmiştir.

Banka tercihini etkileyen faktörler özetle; güven, sağlıklı iletişim, hız, maliyet, beklentileri karşılama

düzei ve hizmet kalitesi olarak değerlendirilebilecektir.

2.1.2 Ticari Müşterilerin Banka Tercihini Etkileyen Faktörler

Ticari müşterilerin, ortaya çıkan finansman ihtiyaçlarının karşılanması için banka tercihlerinde sağlıklı ve sürekli bir ilişkiye odaklandığı yapılan araştırmalardan görülmektedir.

Eskişehir' de KOBİ' ler üzerinde yapılan araştırma sonuçlarına göre; KOBİ' lerin banka tercihlerinde en etkili olan faktörün kredi şartlarının sonrasında ise kredi fiyatlarının olduğu ortaya çıkmıştır (Bedirhanoglu ve Lezki, 2018). İzmir' de yapılan bir diğer araştırmada Demirhan (2004), bankaların ticari müşterilerinin banka tercihinde etkili olan faktörleri tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre ticari müşteriler için en önemli faktör faiz oranı ve komisyon, sonrasında ise işlemlerin sorunsuz yürümesi ve diğer hizmetlerden alınan masraflar olarak belirlenmiştir.

Uluslararası literatürden Babakus, Eroglu ve Yavas (2004b), ABD' nin bir eyaletinde küçük ve orta büyüklükteki inşaat firmalarını incelemiştir. Posta yoluyla yapılan anket sonuçlarına göre bu işletmelerde banka tercihlerini etkileyen faktörler sırasıyla; banka çalışanının dürüstlüğü, bankanın yeterliliği ve banka müdürünün güncel banka ürünleri hakkında bilgisi şeklinde ortaya konulmuştur. Diğer bir çalışmada, Lam ve Burton (2005) tarafından Hong Kong' ta hazır giyim ve elektronik sektörü ele alınmıştır. Araştırmacılar, araştırma sonuçlarını Trayler, Nielson ve Jones' un (2000) Avustralya' da yapmış oldukları benzer bir araştırma ile karşılaştırmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Banka Seçiminde Dikkate Alınan Faktörler Hong Kong-Avustralya karşılaştırılması

Sıra	Hong Kong (Lam ve Burton 2005)	Avustralya (Trayler vd. 2000)
1	Kredi ihtiyacının karşılanmasına istekli olunması	Bankanın uzun dönemli ilişki kurabilme yeteneği
2	Banka personeli ile iyi kişisel ilişkinin olması	Kredi ihtiyacının karşılanmasına istekli olunması
3	Şube lokasyonunun uygunluğu	Rekabetçi fiyatlama
4	Banka personelinin davranışları/tutumları	Bankanın günlük işlemlerdeki etkinliği
5	Bankanın günlük işlemlerdeki etkinliği	Banka personeli ile iyi kişisel ilişkinin olması
6	Banka ürün/hizmetlerinin esnekliği	Şube lokasyonunun uygunluğu

Kaynak: Lam ve Burton, 2005: 208

Tablo 2 incelendiğinde; Hong Kong' da müşteriler için en önemli faktör bankanın kredi talebini karşılamada istekli olması iken Avustralya' daki müşteriler için banka ile uzun dönemli ilişki kurabilmek önemli görünmektedir. Ayrıca Hong Kong' daki müşterilerince banka fiyatlamasının önemsenmediği dikkat çekmektedir.

2.1.3 Tarım Müşterilerinin Banka Tercihini Etkileyen Faktörler

Tarım sektörünü diğer sektörlerden ayıran sektöre has çeşitli karakteristik özellikler vardır. Bu nedenle tarım segmenti müşterilerinin (çiftçilerin)

bankalardan beklentileri de onlara sunulacak ürün ve hizmetler de farklılaşmaktadır.

Güneş ve Movassaghi' nin (2017) çiftçilerin mevcutta ya da önceden çalıştıkları bankaları seçmelerinde etkili olan kriterlerin banka bazında tespitine yönelik araştırma sonuçlarına göre en çok tarımsal kredi Ziraat Bankası' ndan kullanılmış ve çiftçilerin banka tercihinde en önemli etken olarak düşük faiz oranı, uygun kredi şartları ve esnek ödeme planları öne çıkmıştır. Ayrıca çiftçilerin tarımsal kredileri, kısa vadede tarımsal girdilerin finansmanında, uzun vadede ise traktör, hayvan, sulama sistemleri vb. varlık alımlarında değerlendirdikleri tespit edilmiştir.

Yine, Erdaş' ın (2012:122) Edirne bölgesinde yaptığı araştırma sonuçları aynı şekilde, kayıtlı kredi kullanan çiftçilerin faiz oranı ve vade yapısını dikkate aldığını ortaya koymuştur. Manisa' da yapılan başka bir araştırmaya göre katılımcı çiftçiler; bankanın güvenilirliğine, servis kalitesine ve kredi koşullarına, diğer faktörlere nazaran daha çok önem vermektedir (Koçturk, Tepeci, Suramaz ve Yatbaz, 2013). Bu diğer faktörler ise kredi maliyetleri, bankanın erişilebilirliği ve kişisel kredibilite olarak sıralanmıştır.

Yurtdışından bir diğer araştırmada Wahid (2013), Pakistan' da Peshawar' ın kırsalında kayıtlı ve kayıt dışı kredileri karşılaştırmıştır. Araştırmasında kayıt dışı kredilerin çiftçiler tarafından tercih edilme nedenleri olarak; kredilerin teminatsız, çok daha kısa sürede ve daha düşük işlem maliyetleri ile kullanılmasını göstermiştir.

Tarım kredisi kullanacak çiftçilerin; eğitim seviyeleri, tecrübeleri, cinsiyetleri, işletme kapasiteleri, tarım dışı gelirlerinin olması, hane halkı sayısı ve teminat durumları kullanım tercihlerine doğrudan etki etmektedir (Chandio, Jiang, Wei, Rehman ve Liu, 2017: 8). Tarım üreticilerin bu sosyo-ekonomik özelliklerine göre tercihleri şekillenmekte ve sunulan kredi alternatiflerinin özellik ve şartlarına göre nihai halini almaktadır. Dodson ve Koenig' in (2003:211) ABD' de araştırma bunu desteklemektedir. Araştırma sonuçları çiftçilerin kredi ile ilgili kararlarının bölgesel olarak ekonomik ve demografik farklılıklara göre şekillendiğini ortaya koymuştur. Bu nedenle çiftçilerin kredi kullanıp kullanmama kararlarına, kullanacaklarsa hangi kaynakları ve kuruluşları tercih edeceklerine etki eden faktörleri tespit etmeye yönelik yapılan

araştırmaların sonuçları bölgeden bölgeye farklılık gösterebilecektir.

Literatüre göre bireysel kredi kullanıcıları ihtiyaçlarına bağlı olarak, kredi kullanımına ilişkin rasyonel davranışların yanında rasyonel olmayan davranışlarda bulunabilmektedir. Ayrıca banka tercihlerini etkileyen etkenler çalışılan bankanın itibarından, bankada az sıra olmasına kadar çok geniş bir yelpazede farklılıklar gösterebilmektedir. Buna karşılık ticari işletmeler ve tarım müşterileri bankacılık işlemlerinde rasyonel davranışlar göstermektedir. Ticari işletmeler, ticari faaliyetlerinin gerekliliği ortaya çıkan finansman ihtiyacının karşılanması için sağlıklı/sürekli bir ilişkiye odaklanırken, tarım müşterileri ise daha çok kullanmak istedikleri kredinin vade ve teminat yapısı, maliyeti gibi koşullarına önem vermektedir. Her üç müşteri grubunda banka tercihleri üzerinde etkili olan en temel ortak nokta ihtiyaçlarının karşılanma düzeyi olarak değerlendirilebilir.

3. YÖNTEM

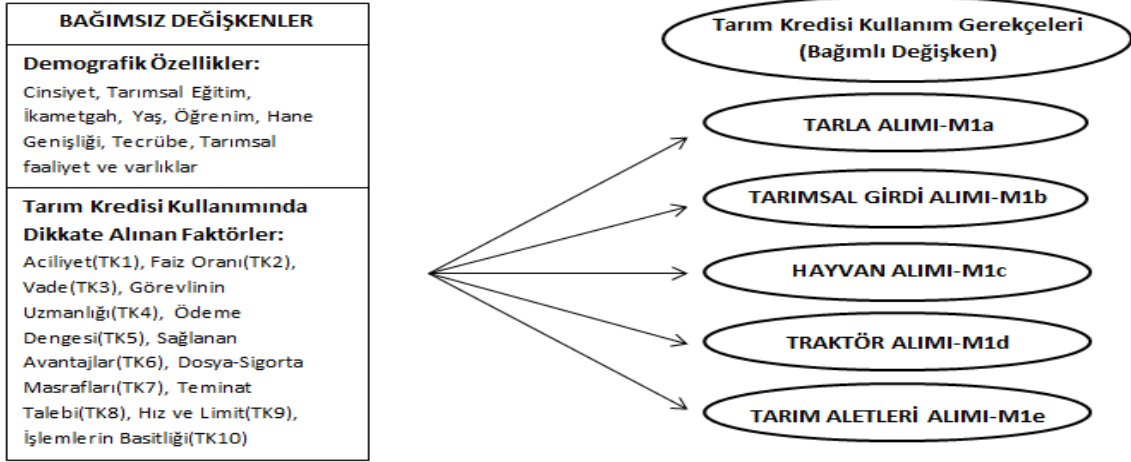
Araştırmanın amacına istinaden çiftçilerin kararları ile farklı değişkenler arasındaki ilişki inceleneceği için araştırma nicel yöntemle yürütülmüştür. Nicel araştırmalarda tarama deseni ile, bir örneklemeden elde edilecek verilerle araştırma evreninin görüşleri, tutumları ve tercihleri hakkında tanımlamalar yapılabilir (Creswell, 2017: 13). Buna bağlı olarak araştırmada tarama deseni (alan araştırması) kullanılmıştır.

3.1 Araştırma Hipotezleri

Çiftçilerin tarımsal kredi ve bireysel kredi kullanım gerekçeleri araştırmanın bağımlı değişkenleridir. Demografik özelliklerin ve tarım kredisi kullanımında dikkate alınan faktörlerin, tarımsal kredi kullanım gerekçelerini; demografik özelliklerin ve banka tercihinde etkili olan faktörlerin, bireysel kredi kullanım gerekçelerini etkilediği varsayılmıştır. Buna bağlı olarak iki farklı hipotez geliştirilmiştir. Belirlenen bu hipotezler regresyon analizi yardımıyla test edilmiştir.

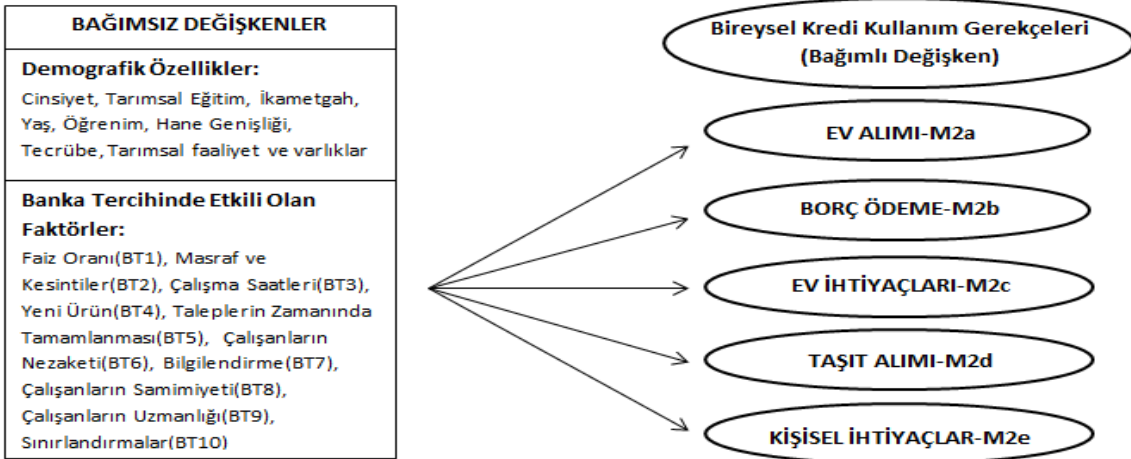
H1= Çiftçilerin tarım kredisi kullanım gerekçeleri, demografik özelliklerden ve tarım kredisi kullanımında dikkate alınan faktörlerden etkilenmektedir.

Şekil 1. Birinci Hipoteze Yönelik Araştırma Modeli

H2= Çiftçilerin bireysel kredi kullanım gerekçeleri, demografik özelliklerden ve banka tercihinde etkili olan faktörlerden etkilenmektedir.

Şekil 2. İkinci Hipoteze Yönelik Araştırma Modeli

3.2 Veri Toplama Aracı ve Süreci

Araştırmada kullanılan anketteki ifadelerin hazırlanmasında, Babakus, Eroglu ve Yavas (2004a-2004b) ile İslamoğlu ve Zencircioğlu (2018) çalışmalarından yararlanılmıştır. Üç bölümden oluşan anketin ilk bölümünde katılımcıların kişisel ve demografik bilgilerini ölçmeye yönelik çoktan seçmeli dokuz adet kategorik soru ve bir adet, katılımcıların kredi kullanım nedenlerine yönelik, beş dereceli ölçek skalasında (1- Hiç önemli değil ve 5- Çok önemli) sorular yer almaktadır.

İkinci ve üçüncü bölümde ise, katılımcıların banka tercihlerinde ve tarım kredisi kullanımlarında etkili olan faktörleri belirlemeye yönelik, 10 dereceli ölçek

skalası (1- Hiç önemli değil ve 10- Çok önemli) ile hazırlanmış onar adet soru yer almaktadır.

Hazırlanan bu anket aracılığıyla, daha sağlıklı sonuç elde edebilmek amacıyla veri toplama süreci katılımcılara erişim açısından en önemli alan konumundaki; Aksaray' da şubesi olan ve tarımsal kredi kullandıran bankaların şubelerinde yürütülmüştür. Gönüllülük esasına dayalı olarak elde edilen 231 adet anketin yanı sıra elektronik ortamda hazırlanmış 111 adet anket, bankada vakti olmadığı halde daha sonra anketi doldurabileceğini ifade eden çiftçilerce elektronik ortamda doldurulmuştur. Yapılan değerlendirme sonucunda 27 adet anketin veri girişine uygun olmadığı tespit edilerek bu anketler değerlendirme dışı tutulmuştur. Katılımcılardan elde edilen anketler %92' lik bir oranla değerlendirmeye dahil edilmiştir.

3.3 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Aksaray ilinde mevcutta bankalardan tarımsal kredi kullanmış ve kullanmayı düşünen çiftçiler oluşturmaktadır. Aksaray' da 2021 yılı itibarıyla kayıtlı toplam 19 bin çiftçi bulunmaktadır (Tarım ve Orman Bakanlığı: 2021). Ancak banka kredisi kullanan çiftçilerin toplam sayısını ve listesini elde etme imkanı bulunmamaktadır. Bu nedenle araştırmada kolayda örnekleme yöntemi ile 342 çiftçiden veri toplanmıştır.

3.4 Sınırlar ve Kısıtlar

Araştırmanın en önemli kısıtı örneklem seçiminde kolayda örnekleme yönteminin kullanılmasıdır. Bu yöntemde örneklemin oluşturulma şekline bağlı olarak, toplanan verilere belirli bir şüphe ile bakmak gereklidir (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2010:134). Bu nedenle bu yöntemle seçilen örneklemden elde edilen bulguların evreni temsil etme kabiliyeti sınırlı kalmaktadır. Yine de kolayda örnekleme yöntemi değişkenler arasındaki muhtemel ilişkiler hakkında ipuçları verebilmektedir (Akın, Şimşek, Yalçınkaya ve Gülpınar, 2018:160).

Diğer kısıtı ise, araştırmanın sadece Aksaray ilinde yapılmış olmasıdır. Sosyal, kültürel, ekonomik ve

Tablo 3. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		Frekans (N)	Yüzde %			Frekans (N)	Yüzde %
Cinsiyet	Erkek	299	94.90	Tarım Eğitimi	Var	135	42.90
	Kadın	16	5.10		Yok	180	57.10
İkametgah	Köy	202	64.20	Çiftçilikteki Tecrübe (Yıl)	1-5	33	10.50
	İlçe	65	20.60		6-10	38	12.10
	Şehir	48	15.20		11-15	48	15.20
Yaş	18-25	11	3.50		16-20	60	19.00
	26-35	61	19.40		21+	136	43.20
	36-45	111	35.20	Çiftçilik İşleri	Hayvancılık	49	15.60
	46-55	87	27.60		Tarla Ekimi ve Hasadı	59	18.70
	56+	45	14.30		Her ikisi Birden	207	65.70
Hane Genişliği (Kişi)	1-3	70	22.20	Öğrenim Durumu	İlk ve Orta Öğretim	198	62.90
	4-6	191	60.70		Lise	75	23.80
	7-9	41	13.00		Ön Lisans	14	4.40
	10+	13	4.10		Lisans-Y.Lisans	28	8.90

Tarımla ilgili herhangi bir eğitim alıp almadığı sorusuna katılımcıların %57,10'u hayır cevabı verirken %42,90'ı tarımla ilgili en az bir eğitim almış durumdadır. Bu durum çiftçilerin geleneksel tarım anlayışına göre öğrendikleri biçimde tarımsal faaliyetlerini yürüttüğü, tarımsal gelişmeleri

coğrafi faktörler nedeniyle değişik bölgelerde yapılması halinde araştırmadan farklı sonuçlar çıkması olasıdır. Araştırma bulguları değerlendirilirken araştırmanın taşıdığı bu kısıtlar dikkate alınmalıdır.

4. BULGULAR

Tarım kredisi kullanan çiftçilere yönelik yapılan anket bulgularının ele alınacağı bu bölümde öncelikle katılımcıların demografik özellikleri frekans tabloları ve şekiller ile ortaya konulacaktır. Tanımlayıcı istatistiki bilgiler ele alındıktan sonra regresyon analizi ile demografik özelliklerin, banka tercihine etki eden faktörlerin ve tarım kredisi kullanımında dikkate alınan faktörlerin; katılımcıların tarım kredisi ve bireysel kredi kullanım amaçları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olup olmadığı incelenmiştir. Analizlerde SPSS V.26 istatistik programı kullanılmıştır.

4.1 Katılımcıların Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan çiftçilerin büyük çoğunluğunu %94,90 ile erkek çiftçiler oluştururken, kadın katılımcı oranı ancak %5,10'da kalmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğunu erkeklerin oluşturması, araştırma bölgesinde erkek egemen kültürün var olduğunu ortaya koymaktadır.

uygulama konusunda tutucu davrandıklarını göstermektedir.

Çiftçilikteki tecrübeleri incelendiğinde ise yüksek bir oranla katılımcıların %43,20'sinin 21 yıldan uzun bir süredir çiftçilik yaptığı görülmektedir. Katılımcıların çiftçilikteki tecrübe süresi azaldıkça, o gruptaki

katılımcı miktarı da doğru orantılı olarak azalmaktadır. Bu ise, çiftçilerin yaşa göre dağılım durumlarında görüldüğü üzere, genç nüfusun tarımı terk etmelerinin sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

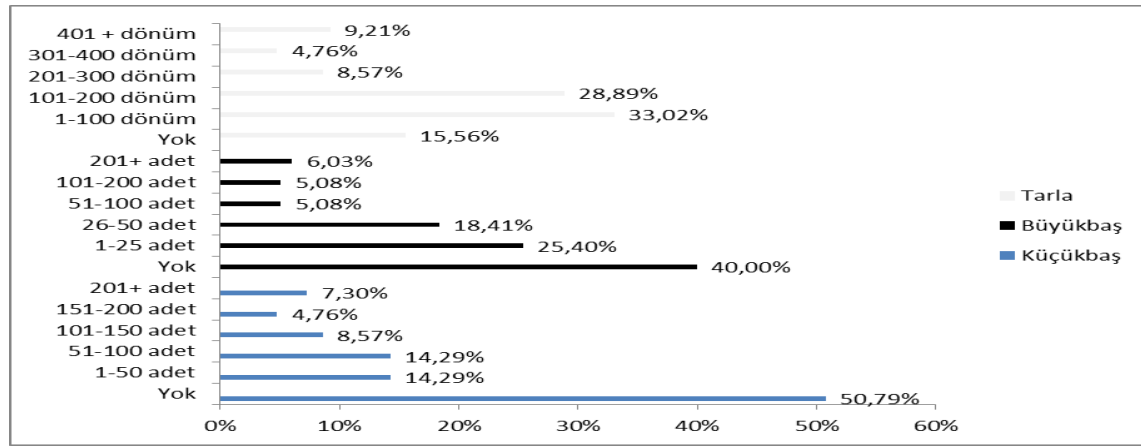
Katılımcıların %15,60'ı, hayvancılık, %18,70'i bitkisel ürün yetiştiriciliği ve kalan %65,70'i ise hem hayvancılık hem de bitkisel ürün yetiştiriciliği yapmaktadır ve hane genişliği en fazla %60,70 ile 4-6 kişidir.

Tüm katılımcı çiftçiler baz alındığında %77,47' sinin 1-200 dönüm tarlası vardır. Bu durum ölçek

ekonomisinden faydalanma ve maliyet mizimizasyonu açısından yetersiz bir arazi büyüklüğünü ifade etmektedir. Bu durumun çiftçileri bitkisel üretim yanında hayvansal üretime de yönlendirdiği gözlenmektedir. Katılımcıların %60'ının büyükbaş, %49,21' inin küçükbaş hayvan varlığı mevcuttur.

Söz konusu çiftçilerin öğrenim durumlarına bakıldığında eğitim seviyesinin düşük olduğu görülmektedir; %62,90'ı ilk ve orta öğretim, %23,80'i lise ve %13,30'u ön lisans-lisans-yüksek lisans mezunudur.

Şekil 3. Tüm Katılımcı Çiftçilerin Varlık Dağılımı

4.2 Tanımlayıcı İstatistik Bilgiler

4.2.1 Çiftçilerin Tarım Kredisi Kullanım Amaçları

Ankete katılan çiftçiler kullandıkları tarım kredilerinin en çok tarımsal girdi alımına yönelik (4,02) olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum sadece belirli dönemlerde gelir elde eden çiftçilerin bu süreçte üretim için ihtiyaç duydukları girdileri karşılayamadığını göstermektedir. Daha çok işletme sermayesi ile karşılanması gereken bu giderler için banka kredisine başvurulması; katılımcıların çoğunluğunu tasarruf edemeyen, sermayesi düşük küçük çiftçilerin oluşturduğunu teyit etmektedir. Çiftçiler yeterli çalışma sermayesine sahip olduğu takdirde tarımsal girdilerini peşin ve/veya istenilen ödeme koşullarında alarak ortalama sermaye

Tablo 4. Katılımcıların Tarım Kredisi Kullanım Amaçları

Tarım kredisi kullanım amaçları	N	Ortalama	Standart Sapma
Tarımsal girdi alımı (Gübre-yem-tohum...)	315	4,02	1,232
Hayvan alımı	315	3,62	1,403
Tarla alımı	315	3,44	1,486
Traktör alımı	315	3,32	1,424
Tarım aletleri ve ekipmanları alımı	315	3,21	1,426
Genel Ortalama	315	3,52	

maliyetini düşürebilir. Ayrıca yeterli sermaye yapısı ile ürünlerini hemen satarak nakde çevirmek yerine kıt olduğu dönemlerde satarak kârlılıklarını artırabilir. Bu bağlamda çiftçilerin ihtiyaç duyduğu çalışma sermayesi, sabit sermaye vb. kaynaklara optimal maliyetle ulaşabilmesi büyük önem arz etmektedir.

Katılımcıların tarım aleti ve ekipmanı ihtiyaçlarına yönelik tarım kredisi kullanımını düşük düzeyde kalmıştır (3,21). Bu tür ihtiyaçlar, çoğunlukla yapılan tarımsal faaliyete bağlı olarak süreklilik göstermemekte ve satın alındığında ise uzun dönem kullanılabilir. Ayrıca kişisel olarak yeteri kadar büyük iş hacmine sahip olmayan çiftçiler daha çok ortak kullanıma ve/veya kiralama yöntemine yönelebilmektedir. Aynı zamanda bunların ticaretini yapan satıcılar, kayıt dışı krediler bölümünde açıklandığı şekilde, çiftçileri vadeli satışlarla destekleyebilmektedir.

Cevaplar 5' li ölçek skalasında "1: Hiç önemli değil, 5: Çok Önemli" olarak alınmıştır.

4.2.2 Çiftçilerin Bireysel Kredi Kullanım Amaçları

Araştırmaya katılan çiftçilerin bireysel kredi kullanım gerekçelerinin genel ortalamasının (2,43), tarım kredisi kullanım gerekçelerinin ortalamasına göre çok düşük kaldığı görülmektedir (3,52). Bireysel krediler, geri ödeme planlarının tarım kredilerinde olduğu gibi esnek ödeme yapısına sahip olmaması ve istenilen miktarda alınamaması nedeniyle belirli dönemlerde gelir elde edebilen çiftçilerce çok tercih edilmemektedir. Ayrıca Tablo 1. Katılımcıların Bireysel Kredi Kullanım Amaçları

Bireysel Kredi kullanım amaçları	N	Ortalama	Standart Sapma
Borç ödeme	315	2,62	1,498
Taşıt Alımı	315	2,62	1,371
Ev Alımı	315	2,49	1,462
Kişisel İhtiyaçlar	315	2,28	1,486
Ev İhtiyaçları	315	2,15	1,455
Genel Ortalama	315	2,43	

Cevaplar 5' li ölçek skalasında "1: Hiç önemli değil, 5: Çok Önemli" olarak alınmıştır.

4.2.3 Çiftçilerin Banka Tercihlerine Etki Eden Faktörler

Araştırmaya dahil olan çiftçilerin banka tercih ederken önem verdikleri kriterlerin birbirine yakın dağılım gösterdiği görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre katılımcılar banka hizmetlerinin kendilerine maliyetinin (9,09-9,02) yanı sıra banka çalışanlarının kendilerine karşı olan davranışlarına (9,07) ve işlemlerinin zamanında tamamlanmasına (9,05) önem vermektedir. Bu durum katılımcıların

bankalar da, kar marjının daha yüksek olması ve geri ödemelerde temerrüde düşme oranının daha az olması nedeniyle çiftçilere, bireysel krediden ziyade tarım kredisi kullanılmayı yeğlemektedir.

Katılımcılar bireysel kredi kullanımını görece olarak çok tercih etmemekle birlikte daha çok borç ödeme ve binek araç alımı amacıyla bireysel kredi kullanmayı tercih etmektedirler (2,62). Ev alımına yönelik bireysel kredi kullanımının nispeten düşük (2,49) kalmasının nedeni olarak ise kırsal kesimde ev sahipliği oranının yüksek olması gösterilebilecektir.

banka tercihlerinde fayda-maliyet noktasında rasyonel davrandıklarını göstermektedir. Ancak bunun yanı sıra banka çalışanlarının samimiyetine de aynı derecede önem verilmesi, araştırma bölgesindeki kişisel ilişkilerin önemini ortaya koymaktadır.

Katılımcıların en az dikkate alınan kriter ise bankanın çalışma saatleri olmuştur (7,40). Çiftçilerin kendi işlerinin sahibi olması, planlarında bankanın açılış-kapanış saatlerine göre esnek davranabilmelerine olanak tanımaktadır.

Tablo 6. Katılımcıların Banka Tercihine Etki Eden Faktörler

Katılımcıların Banka Tercihini Belirlemeye Yönelik İfadeler	N	Ortalama	Standart Sapma
Bankanın uyguladığı masraf ve kesintilerin düşüklüğü	315	9,09	1,530
Banka çalışanlarının samimiyeti ve sizi dinlemeye istekli olması	315	9,07	1,421
Banka çalışanlarının müşteri taleplerini / işlemlerini zamanında tamamlaması	315	9,05	1,416
Bankanın kredi faiz oranları	315	9,02	1,821
Banka çalışanlarının nazik ve yardımsever olması	315	8,98	1,532
Banka çalışanlarının bankanın sunduğu hizmetler için yeterli bilgilendirme yapması	315	8,93	1,342
Banka çalışanlarının işlerindeki uzmanlığı	315	8,91	1,270
Sunulan banka hizmetlerinde limit, vade gibi sınırlandırmalar.	315	8,78	1,426
Bankanın yeni bankacılık hizmetleri sunması	315	7,83	2,151
Bankanın çalışma saatleri	315	7,40	2,574
Genel Ortalama	315	8,71	

Cevaplar 10' lu ölçek skalasında "1: Hiç önemli değil, 10: Çok Önemli" olarak alınmıştır.

4.2.4 Çiftçilerce Tarım Kredisi Kullanımında Dikkate Alınan Faktörler

Katılımcıların tarım kredisi kullanımında en etkili faktör olarak kredinin faiz oranı ile yeterli miktarda ve hızda açılması aynı oranda öne çıkmaktadır (9,21). Ayrıca katılımcıların kullanacakları tarım

kredisinin uygun vadeli olmasına da önem verdiği görülmektedir (9,16).

Diğer yandan katılımcı çiftçiler banka çalışanının genel ekonomik ve tarım sektörüne yönelik görüşlerine çok önem vermemektedir (8,22). Çiftçilerin genel olarak tasarruf düzeyi düşüktür (Erdaş, 2012:56), bununla etkisiyle genel olarak yatırım ve ekonomi ile çok ilgilenmemektedir.

Ayrıca uzun zamandan beri sektörün içerisinde olmaları, geleneksel yöntemlerle ilerlemeleri ve bölgedeki çiftçilerin değişime kapalı olmaları, tarımla ilgili sektör dışındaki bireylerin fikirlerine çok önem vermemelerine etki etmektedir. Bu ve benzeri nedenler, banka çalışanlarının görüşlerinin çiftçilerce çok fazla önemsememesinde etkili olabilmektedir.

Tablo 7. Katılımcılarca Tarım Kredisi Kullanımında Dikkate Alınan Faktörler

Katılımcıların Tarım Kredisi Kullanımında Dikkate Alınan Faktörleri Belirlemeye Yönelik İfadeler	N	Ortalama	Standart Sapma
Kullanacağım tarım kredisinin yeterli limitte ve hızda açılması	315	9,21	1,364
Kullanacağım tarım kredisinin faiz oranı	315	9,21	,1367
Kullanacağım tarım kredisinin vadesinin uygunluğu	315	9,16	1,389
Ödeme gücüm ile tarımsal krediye olan ihtiyacım arasındaki denge	315	8,99	1,311
Kullanacağım tarım kredisinin dosya ve sigorta masraflarının yüksek olmaması	315	8,98	1,589
İhtiyacım olan tarım kredisi ile ilgili bankanın sağladığı avantajlar	315	8,87	1,455
Kullanacağım tarım kredisine teminat talep edilmemesi	315	8,76	1,691
Kullanacağım tarım kredisi işlemlerinin şeffaf, basit ve anlaşılır olması	315	8,70	1,506
İlgili tarımsal ürüne acil ihtiyacımın olması	315	8,61	1,796
İlgili banka görevlisinin tarım kredisi konusunda uzmanlığı; genel ekonomi, finans ve tarım sektörüne ilişkin görüşleri	315	8,22	1,693
Genel Ortalama	315	8,87	

Cevaplar 10' lu ölçek skalasında "1: Hiç önemli değil, 10: Çok Önemli" olarak alınmıştır.

4.3 Regresyon Analizi

Regresyon analizi, bağımsız değişkenlerin bağımlı bir değişkeni ne derece açıkladığını tespit etmek için yapılan bir analizdir (Duman ve Turan, 2018: 81). Diğer bir deyişle bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki neden-sonuç etkisini açıklamaya çalışır (Gürbüz ve Şahin, 2018: 269). Birden fazla bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin incelenmesi söz konusu olduğu durumlarda ise çoklu regresyon analizi kullanılması gereklidir (Hair, Bush ve Ortinau, 2003:578). Bu nedenle hipotezleri test edebilmek için, tarımsal ve bireysel kredi kullanım gerekçelerine yönelik regresyon modelleri kurulmuştur.

Çoklu regresyon analizinde, bağımsız değişkenler arasında sınıflandırma düzeyinde değişkenler olduğunda kukla değişkenler kullanılarak bu değişkenler de analize dahil edilebilmektedir. Kukla değişkenlerin kullanımında sınıflandırma düzeyindeki değişkenin bir grubu referans olarak kabul edilerek sıfır (0) değerini alır ve etkisine bakılmak istenilen gruba bir (1) değeri verilir. Bu yolla, beta değerinin anlamlı olduğu durumlarda, etkisine bakılmak istenilen grubu, referans grup ile karşılaştırma olanağı elde etmiş oluruz. Örneğin erkek ve kadın müşterilerin bir ürüne yönelik tatmin düzeyinin ölçüldüğü regresyon analizinde; kadın müşterilerin referans grup (0), erkek müşterilerin

ise etkisi ölçülmek istenilen grup (1) olduğunu varsayarsak, elde edilen anlamlı beta değeri erkek müşterilerin kadın müşterilere göre üründen ne derece daha az ya da çok tatmin olduğunu gösterecektir (Hair vd., 2003:582-583).

Bu şekilde katılımcıların demografik özelliklerindeki sınıflandırma düzeyinde olan bağımsız değişkenleri analize dahil edebilmek için (Cinsiyet, tarım eğitimi durumu, ikametgah, tarımsal faaliyet) kukla değişkenler oluşturulmuştur.

Hipotezleri test etmek için kurulan araştırma modelleri (Şekil 1-2) kapsamında toplam on adet regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen VIF değerleri 10' dan küçük ve tolerans değerleri 0,10' dan büyük olduğu için değişkenler arasında çoklu doğrusallık sorunu yoktur (Hair vd., 2003:588). Ayrıca Durbin-Watson değerlerinin 2' ye yakın olması oto-korelasyon problemi olmadığını ortaya koymaktadır (Gujarati, 2004:471). Regresyon analizlerinde, anlamlı etkisi olmayan değişkenlerden elde edilen verilere analiz tablolarında yer verilmemiştir.

4.3.1. Tarım Kredisi Kullanım Gerekçeleri Regresyon Analizi

Tarım kredisi kullanım gerekçelerinin alt maddeleri için yapılan regresyon analizlerinde bağımsız değişkenlerden en az bir tanesinin bağımlı değişkeni

anlamli olarak yordadığı ve kurulan modellerin istatistiksel olarak anlamli olduğu görülmüştür.

Tablo 8. Demografik Özelliklerin ve Tarım Kredisi Kullanımında Dikkate Alınan Faktörlerin Tarla Alım Kredisi Üzerindeki Anlamli Etkileri – Regresyon Modeli 1a

Model Özeti							
Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Tahmini Standart Hata	Durbin Watson		
1a	,523	,273	,218	1,314	2,074		
ANOVA							
Model	Kareler Toplamı		df	Ort. Karesi	F	p	
1a	Regresyon		189,450	22	8,611	4,986	,000
Katsayılar *							
Model 1a	Standartlandırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar	t	p	Çoklu Bağlımlılık İstatistikleri	
	β	Std. Hata	β			Tolerans	VIF
Sabit	,112	,777		,144	,886		
Tarla Miktarı	,191	,070	,183	2,713	,007	,546	1,833
Faaliyet-Hayvancılık (0=Diğer-1=Hayv.)	-,966	,259	-,236	-3,732	,000	,623	1,605
TK1-Aciliyet	,098	,047	,118	2,074	,039	,768	1,302

Bağımlı Değişken: Tarla Alımı(Tarım Kredisi Kullanım Gerekçesi)

*Anlamli etkisi olan değişkenler listelenmiştir.

1a regresyon modelindeki bağımsız değişkenler, tarla alımına yönelik kredilerdeki değişimin %21,8' ini açıklamaktadır (Tablo 8). Sahip olunan tarla miktarı ve tarımsal ürüne olan aciliyet düzeyi, tarla alımına yönelik kredileri anlamli olarak zayıf düzeyde ve pozitif yönde etkilemektedir ($p=0,007;0,039-\beta=0,183;0,118$). Bu durum yatırım yapılacak tarım arazisine olan ihtiyaç, dekar maliyetinin ve borçlanma maliyetinin düşük olması gibi faktörler bir araya geldiği takdirde yatırım kararını verdikleri aksi takdirde mevcut tarımsal faaliyetlerine devam ettikleri şeklinde ifade edilebilecektir.

Sadece hayvancılık yapan çiftçiler ise diğer çiftçilere göre tarla alımına yönelik daha az kredi kullanmaktadır ($p=0,000-\beta=-0,236$). Hayvancılık alanında verilen kredilerin büyük kısmı devletin teşviki kapsamında yürütüldüğü için özellikli bir durumdadır. Günümüz ekonomik şartlarında yem maliyetleri büyük girdi olarak kabul edildiğinde çiftçilerin kendi yemlerini üretmeleri konusunda tarla yatırımını da hayvancılık yatırımı ile birlikte düşünmeleri, bu bakış açılarını tekrar gözden geçirmeleri gerektirmektedir.

Tablo 9. Demografik Özelliklerin ve Tarım Kredisi Kullanımında Dikkate Alınan Faktörlerin Tarımsal Girdi Alım Kredisi Üzerindeki Anlamli Etkileri – Regresyon Modeli 1b

Model Özeti							
Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Tahmini Standart Hata	Durbin Watson		
1b	,440	,193	,133	1,148	2,054		
ANOVA							
Model	Kareler Toplamı		df	Ort. Karesi	F	p	
1b	Regresyon		92,181	22	4,190	3,180	,000
Katsayılar *							
Model 1b	Standartlandırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar	t	p	Çoklu Bağlımlılık İstatistikleri	
	β	Std. Hata	β			Tolerans	VIF
Sabit	1,738	,678		2,561	,011		
Cinsiyet (0=Erkek-1=Kadın)	,722	,315	,129	2,292	,023	,874	1,144
Faaliyet-Hayvancılık (0=Diğer-1=Hayv.)	-,642	,226	-,189	-2,842	,005	,623	1,605
TK6-Sağlanan Avantajlar	,159	,068	,188	2,358	,019	,433	2,309

Bağımlı Değişken: Tarımsal Girdi Alımı(Tarım Kredisi Kullanım Gerekçesi)

*Anlamli etkisi olan değişkenler listelenmiştir.

1b regresyon modelindeki bağımsız değişkenler, bağımlı değişkendeki değişimin %13,3' ünü açıklamaktadır (Tablo 9). Tarımsal kredilerde

sağlanan yüksek kredi limiti, vade yenileme gibi avantajlara verilen önem, tarımsal girdi alımına yönelik kredilerin kullanımını anlamli olarak zayıf

düzye ve pozitif yönde etkilemektedir ($p=0,019-\beta=0,188$). Tarımsal girdi alımına yönelik, kadın çiftçiler erkek çiftçilere göre daha çok kredi kullanmakta iken ($p=0,023-\beta=0,129$) diğer yandan

sadece hayvancılık yapan çiftçiler diğer çiftçilere göre daha az kredi kullanmaktadır ($p=0,005-\beta=0,189$).

Tablo 10. Demografik Özelliklerin ve Tarım Kredisi Kullanımında Dikkate Alınan Faktörlerin Hayvan Alım Kredisi Üzerindeki Anlamli Etkileri – Regresyon Modeli 1c

Model Özeti								
Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Tahmini Standart Hata	Durbin Watson			
1c	,596	,355	,306	1,168	1,986			
ANOVA								
Model	Kareler Toplamı		df	Ort. Karesi	F	p		
1c	Regresyon		22	9,971	7,303	,000		
Katsayılar *								
Model 1c	Standartlandırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar		t	p	Çoklu Bağımlılık İstatistikleri	
	β	Std. Hata	β				Tolerans	VIF
Sabit	,739	,691			1,069	,286		
Cinsiyet (0=Erkek-1=Kadın)	,883	,321	,138		2,753	,006	,874	1,144
İkametgah (0=Kırsal-1=Şehir)	,781	,243	,200		3,219	,001	,570	1,754
Yaş	-,231	,093	-,172		-2,486	,013	,461	2,170
Faaliyet-Bitkisel Üretim (0=Diğer-1=Bitk. Ür.)	-1,166	,227	-,325		-5,143	,000	,554	1,804
TK6-Sağlanan Avantajlar	,217	,069	,225		3,155	,002	,433	2,309

Bağımlı Değişken: Hayvan Alımı(Tarım Kredisi Kullanım Gerekçesi)

*Anlamli etkisi olan değişkenler listelenmiştir.

1c regresyon modelindeki bağımsız değişkenler, bağımlı değişkendirdeki değişimin %30,6' ünü açıklamaktadır (Tablo 10). Tarımsal krediler için sağlanan yüksek kredi limiti vade yenileme gibi avantajlara verilen önem, hayvan alımına yönelik kredi kullanımını anlamli olarak zayıf düzeyde ve pozitif yönde ($p=0,002-\beta=0,225$), çiftçilerin yaşı ise zayıf düzeyde ve negatif yönde ($p=0,013-\beta=0,172$) etkilemektedir. Bu durum, hayvan fiyatları ve kredi maliyetleri düştüğünde çiftçilerin bunu bir yatırım fırsatı olarak değerlendirdiklerini, buna karşılık nispeten yaş ortalaması yüksek çiftçilerin ise geleneksel yöntemlerle tarımsal yatırımlarını finanse etmeyi sürdürdüğü, yatırımın finansmanında kredi kullanımına ilişkin negatif bir tutum içerisinde olduklarını göstermektedir.

Sadece bitkisel üretim faaliyetinde bulunan çiftçiler, diğer çiftçilere oranla hayvan alımına yönelik daha az kredi kullanmaktadır ($p=0,000-\beta=-0,325$). Hayvan alımına yönelik kredi kullanım düzeyleri; şehirde yaşayan çiftçilerde kırsalda yaşayan çiftçilere göre ($p=0,001-\beta=0,200$), kadın çiftçilerde erkek çiftçilere göre ($p=0,006-\beta=0,138$) daha yüksek görünmektedir. Şehirde yaşayan tarım yatırımcılarının güncel gelişmelere bağılı olarak işin gerektirdiği yatırımları yapma, fırsatları değerlendirme ve bunların finansmanı konusunda daha fazla girişimci oldukları, değişime açık oldukları söylenebilir.

Tablo 11. Demografik Özelliklerin ve Tarım Kredisi Kullanımında Dikkate Alınan Faktörlerin Traktör Alım Kredisi Üzerindeki Anlamli Etkileri – Regresyon Modeli 1d

Model Özeti								
Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Tahmini Standart Hata	Durbin Watson			
1d	,517	,267	,212	1,264	1,954			
ANOVA								
Model	Kareler Toplamı		df	Ort. Karesi	F	p		
1d	Regresyon		22	7,737	4,84	,000		
Katsayılar *								
Model 1d	Standartlandırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar		t	p	Çoklu Bağımlılık İstatistikleri	
	β	Std. Hata	β				Tolerans	VIF

Sabit	,767	,747		1,026	,306		
Öğrenim	-,235	,100	-,158	-2,354	,019	,554	1,805
Tecrübe	-,160	,080	-,157	-1,995	,047	,406	2,463
Büyükbaş Hayvan Miktarı	,135	,058	,139	2,339	,020	,715	1,398
Faaliyet-Hayvancılık (0=Diğer-1=Hayv.)	-,954	,249	-,243	-3,830	,000	,623	1,605
TK2-Faiz Oranı	,188	,080	,180	2,356	,019	,428	2,336
TK6-Sağlanan Avantajlar	,198	,074	,202	2,660	,008	,433	2,309

Bağımlı Değişken: Traktör Alımı(Tarım Kredisi Kullanım Gerekçesi)

*Anlamli etkisi olan değişkenler listelenmiştir.

1d regresyon modelindeki bağımsız değişkenler, bağımlı değişkendeki değişimin %21,2' sini açıklamaktadır (Tablo 11). Tarımsal kredilerin faiz oranı ($p=0,019-\beta=0,180$), krediler için sağlanan yüksek kredi limiti vade yenileme gibi avantajlara verilen önem ($p=0,008-\beta=0,202$) ve çiftçilerin sahip oldukları büyükbaş hayvan miktarı ($p=0,020-\beta=0,139$) traktör alımına yönelik kredi kullanımını anlamlı olarak zayıf düzeyde, pozitif yönde etkilemektedir. Ankete katılan çiftçilerin kredi limiti, maliyeti ve büyükbaş hayvan sahipliği ile traktör yatırımı arasındaki doğrusal ilişki; mevcut yatırımlarını genişletme, yenileme gibi durumları

tekrar gözden geçirdikleri şekilde düşünülebilecektir.

Sadece hayvancılık yapan çiftçiler, diğer çiftçilere oranla traktör alımına yönelik daha az kredi kullanmaktadır ($p=0,000-\beta=-0,243$). Çiftçilerin tecrübesi ($p=0,047-\beta=-0,157$) ve öğrenim seviyeleri ($p=0,019-\beta=-0,158$) ise bağımlı değişkenimizi zayıf düzeyde, negatif yönde etkilemektedir. Çiftçilerin tecrübesi arttıkça yeni yatırımların kredi ile finansmanında olumsuz bakış açısına sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 12. Demografik Özelliklerin ve Tarım Kredisi Kullanımında Dikkate Alınan Faktörlerin Tarım Aletleri ve Ekipmanları Alım Kredisi Üzerindeki Anlamli Etkileri – Regresyon Modeli 1e

Model Özeti							
Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Tahmini Standart Hata	Durbin Watson		
1e	,535	,286	,232	1,249	2,075		
ANOVA							
Model	Kareler Toplamı			df	Ort. Karesi	F	p
1e	Regresyon			2	8,294	5,315	,000
Katsayılar *							
Model 1e	Standartlandırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar	t	p	Çoklu Bağımlılık İstatistikleri	
	β	Std. Hata				β	Tolerans
Sabit	,583	,738		,789	,431		
Tarımsal Eğitim (0=Yok-1=Var)	-,443	,163	-,154	-2,718	,007	,763	1,311
Faaliyet-Hayvancılık (0=Diğer-1=Hayv.)	-,658	,246	-,167	-2,673	,008	,623	1,605
Faaliyet-Bitkisel Üretim (0=Diğer-1=Bitk.Ür.)	,150	,242	,041	,618	,537	,554	1,804
TK4-Görevlinin Uzmanlığı	,214	,058	,254	3,711	,000	,520	1,921
TK6-Sağlanan Avantajlar	,171	,074	,175	2,325	,021	,433	2,309

Bağımlı Değişken: Tarım Aletleri ve Ekipmanları Alımı(Tarım Kredisi Kullanım Gerekçesi)

*Anlamli etkisi olan değişkenler listelenmiştir.

1e regresyon modelindeki bağımsız değişkenler, bağımlı değişkendeki değişimin %23,2' sini açıklamaktadır (Tablo 12). Tarımsal krediler için sağlanan yüksek kredi limiti, vade yenileme gibi avantajlara ($p=0,021-\beta=0,175$) ve kredi görevlisinin tarıma ve ekonomiye dair görüşlerine verilen önem ($p=0,000-\beta=0,254$), tarım aletleri ve ekipmanları alımına yönelik kredi kullanımını anlamlı olarak zayıf

düzeyde ve pozitif yönde etkilemektedir. Enflasyonist ortamda artan maliyetler, iklim değişiklikleri ve gelecekteki olası siyasi ve ekonomik koşullara göre çiftçilerin tarımsal faaliyetlerine yönelik bekleyen riskleri öngörmek istedikleri ve ona göre alternatif çözüm yollarına odaklandıkları görülmektedir. Olası kötü bir senaryoda kredi limit

ve mevcut kredinin yenilenmesi isteği bu durumun sonucu olarak düşünülebilecektir.

Tarımsal eğitimi olan ($p=0,007-\beta=-0,154$), ve sadece hayvancılık yapan çiftçiler ($p=0,008-\beta=0,167$), ise diğer çiftçilere kıyasla bu tip kredileri daha az kullanmaktadır. Bunun temelinde hayvancılığın kârlı olarak yapılabilmesi, özellikle süt hayvancılığında ve teşvikli olarak yatırım yapıldığında bütün sabit varlık yatırımlarının eksiksiz olarak yapılması gerekmektedir. Aksi halde hayvan başına süt veriminin, doğum oranının düşmesi, hayvan ölümlerinin artması, süt bozulması vb. sıkıntılar ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla ilk yatırım aşamasında, gerekli tarım alet ve ekipmanları tedarik edildiği için zorunlu olmadıkça çiftçiler ilave maliyet getirecek sabit varlık yatırımından kaçınılmaktadırlar ve bu durum doğru bir bakış açısı olarak değerlendirilebilecektir.

Regresyon analizlerinin sonuçlarına genel olarak bakıldığında, bağımsız değişkenlerin tarım kredisi kullanım gerekçelerine etkisi zayıf düzeydedir. İleri yaştaki çiftçilerin, kredi kullanımına, yatırımların kredi ile finansmanına sıcak bakmadıkları görülmektedir.

Kredi kuruluşunca sağlanan yüksek kredi limiti ve diğer avantajlar genel olarak çiftçilerin daha çok kaynağa ulaşabilmesini sağlayacağından, tarla alım kredisi hariç diğer türdeki tarımsal kredilerin kullanımını artırmaktadır. Çiftçilerin varlık düzeyi, yüksek kredi limiti isteyen tarla ve traktör gibi ihtiyaçlara yönelik kredilere verilen önemi artırmaktadır. Örneğin sahip olunan tarla miktarı tarla alım kredilerini, büyükbaş hayvan miktarı traktör kredilerini olumlu yönde etkilemektedir. Sadece bitkisel üretim yapan çiftçiler hayvan alımına yönelik daha az kredi kullanmaktadır. Bu durum çiftçilerin tarımsal faaliyet ve ihtiyaç arasında

dengeli hareket ettiğini göstermektedir. Faiz oranı, her ne kadar kredi kullanımında dikkat edilen faktörler arasında önemli olsa da, traktör alım kredisi haricinde diğer kredi türlerinde anlamlı bir etkisi görülmemiştir.

Diğer yandan, sadece hayvancılık yapan çiftçiler, hayvan alımına yönelik krediler haricindeki kredileri, diğer çiftçilere oranla daha az kullanmaktadır. Hayvancılık yatırımlarının devlet teşviki ile birlikte bir bütün olarak yapılması sonraki aşamalarda finansman ihtiyacı doğuracak başka yatırımlara gereksinimi ortadan kaldırmaktadır. Ayrıca bazı çiftçiler kendi yemlerini üretebilmekte diğer yandan kendi yemlerini üretmeyen çiftçiler bu ihtiyaçlarını esnaflardan ve kooperatiflerden vadeli olarak tedarik edebilmektedir. Şehirde yaşadığı halde aynı zamanda tarımsal faaliyette bulunan tarım yatırımcılarının fırsatları değerlendiren ve girişimci bir bakış açısına sahip olmaları kırsalda yaşayan çiftçilere göre daha fazla hayvan alımına yönelik kredi çekme eğilimlerinin sebebi olarak gösterilebilecektir.

Tarım kredisi kullanım gerekçelerine yönelik yapılan regresyon analizlerinden elde edilen sonuçlara göre H1 hipotezi kabul edilmiş, demografik özelliklerin ve tarım kredisi kullanımında dikkate alınan faktörlerin, çiftçilerin tarım kredisi kullanım gerekçeleri üzerinde etkilerinin olduğu görülmüştür.

4.3.1. Bireysel Kredi Kullanım Gerekçeleri Regresyon Analizi

Bireysel kredi kullanım gerekçelerinin alt maddeleri için yapılan regresyon analizlerinde bağımsız değişkenlerden en az bir tanesinin bağımlı değişkeni anlamlı olarak yordadığı ve kurulan modellerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür.

Tablo 13. Demografik Özelliklerin ve Banka Tercihinde Etkili Olan Faktörlerin Ev Alım Kredisi Üzerindeki Anlamlı Etkileri – Regresyon Modeli 2a

Model Özeti								
Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Tahmini Standart Hata	Durbin Watson			
2a	,459	,211	,151	1,346	1,810			
ANOVA								
Model	Kareler Toplamı			df	Ort. Karesi	F	p	
2a	Regresyon			141,402	22	6,427	3,546	,000
Katsayılar *								
Model 2a	Standartlandırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar	t	p	Çoklu Bağımlılık İstatistikleri		
	β	Std. Hata	β			Tolerans	VIF	
Sabit	,373	,798		,467	,641			
Cinsiyet (0=Erkek-1=Kadın)	1,177	,369	0,177	3,191	,002	,878	1,139	
Tarımsal Eğitim (0=Yok-1=Var)	-,512	,175	-,174	-2,934	,004	,771	1,297	
İkametgah (0=Kırsal-1=Şehir)	,776	,282	,191	2,751	,006	,560	1,787	

Bağımlı Değişken: Ev Alımı(Bireysel Kredi Kullanım Gerekçesi)

*Anlamli etkisi olan değişkenler listelenmiştir.

2a regresyon modelinde bağımlı değişkendeki değişimin %15,1'i bağımsız değişkenlerce açıklanmaktadır (Tablo 13). Kadın çiftçiler erkeklere göre ($p=0,002-\beta=0,177$) ve şehirde ikamet eden çiftçiler taşrada ikamet edenlere göre ($p=0,006-\beta=0,191$) ev alımına yönelik kredilere daha çok kredi kullanmaktadır. Bu durum daha çok köyden şehire göç etmiş çiftçilerin, kendi evlerine sahip olma alışkanlıklarını köyde olduğu gibi şehirde de devam ettirmek istemelerinden kaynaklanabilecektir.

Tarımsal eğitimi olan ($p=0,004-\beta=-0,174$) katılımcılar ise ev alımına yönelik daha az kredi kullanmaktadır. Bu durum tarımsal eğitimi olanların, konut vb. yatırımları yüksek maliyet ve düşük getirisi nedeniyle tercih etmemesi buna karşılık iş genişletme anlamında tarımsal yatırımlarla daha fazla ekonomik fayda elde etme girişiminin sonucu olarak düşünölebilecektir.

Tablo 14. Demografik Özelliklerin ve Banka Tercihinde Etkili Olan Faktörlerin Borç Ödemeye Yönelik Krediler Üzerindeki Anlamli Etkileri – Regresyon Modeli 2b

Model Özeti							
Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Tahmini Standart Hata	Durbin Watson		
2b	,452	,204	,144	1,386	1,889		
ANOVA							
Model	Kareler Toplamı		df	Ort. Karesi	F	p	
2b	Regresyon		143,649	22	6,529	3,399	,000
Katsayılar *							
Model 2b	Standartlandırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar	t	p	Çoklu Bağımlılık İstatistikleri	
	β	Std. Hata	β			Tolerans	VIF
Sabit	1,899	,822		2,310	,022		
Tarımsal Eğitim (0=Yok-1=Var)	-,542	,180	-,179	-3,018	,003	,771	1,297
BT5-Taleplerin Zamanında Tamamlanması	-,176	,086	-,166	-2,058	,040	,417	2,399
BT7-Bilgilendirme Yapılması	,192	,091	,172	2,118	,035	,414	2,415
BT10-Sınırlandırmalar	,217	,075	,206	2,908	,004	,541	1,848

Bağımlı Değişken: Borç Ödeme(Bireysel Kredi Kullanım Gereçesi)

*Anlamli etkisi olan değişkenler listelenmiştir.

2b regresyon modelindeki bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişkendeki değişimin %14,4' ünü açıkladığı görölmektedir (Tablo 14). Bankaların limit, vade gibi sınırlandırmalarına ($p=0,004-\beta=0,206$) ve sunulan banka hizmetleri hakkında yeterli bilgilendirme yapılmasına ($p=0,035-\beta=0,172$) verilen önem, borç ödemeye yönelik kredi kullanımını anlamli olarak zayıf düzeyde ve pozitif

yönde etkilemektedir. Taleplerin ve işlemlerin zamanında tamamlanmasına verilen önem ise zayıf düzeyde ve negatif yönde ($p=0,040-\beta=0,166$) etkilemektedir. Tarımsal eğitimi olan çiftçiler borç ödemeye yönelik kredileri, tarımsal eğitimi olmayan çiftçilere göre daha az kullanmaktadır ($p=0,003-\beta=-0,179$).

Tablo 15. Demografik Özelliklerin ve Banka Tercihinde Etkili Olan Faktörlerin Ev İhtiyaçlarına Yönelik Krediler Üzerindeki Anlamli Etkileri – Regresyon Modeli 2c

Model Özeti							
Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Tahmini Standart Hata	Durbin Watson		
2c	,506	,256	,200	1,302	1,870		
ANOVA							
Model	Kareler Toplamı		df	Ort. Karesi	F	p	
2c	Regresyon		170,024	22	7,728	4,562	,000
Katsayılar *							
Model 2c	Standartlandırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar	t	p	Çoklu Bağımlılık İstatistikleri	
	β	Std. Hata	β			Tolerans	VIF
Sabit	,622	,772		,806	,421		
Cinsiyet (0=Erkek-1=Kadın)	,793	,356	,120	2,225	,027	,878	1,139
Tarımsal Eğitim (0=Yok-1=Var)	-,437	,169	-,149	-2,589	,010	,771	1,297
İkametgah (0=Kırsal-1=Şehir)	,725	,273	,179	2,659	,008	,560	1,787

Yaş	-,257	,102	-,185	-2,509	,013	,471	2,123
Öğrenim	-,251	,104	-,166	-2,426	,016	,546	1,831
Küçükbaş Hayvan Miktarı	,191	,054	,210	3,575	,000	,741	1,350
Büyükbaş Hayvan Miktarı	,123	,060	,124	2,068	,040	,712	1,404
Faaliyet-Bitkisel Üretim (0=Diğer-1=Bitk.Ür.)	,636	,252	,171	2,523	,012	,556	1,799
BT7-Bilgilendirme Yapılması	,193	,085	,178	2,268	,024	,414	2,415

Bağımlı Değişken: Ev İhtiyaçları(Bireysel Kredi Kullanım Gerekçesi)

*Anlamli etkisi olan değişkenler listelenmiştir.

2c regresyon modelindeki bağımsız değişkenler, bağımlı değişkendirdeki değişimin %20' sini açıklamaktadır (Tablo 15). Bankanın sunduğu hizmetler hakkında yeterli bilgilendirme yapmasına verilen önem ($p=0,024-\beta=0,178$), çiftçilerin büyükbaş ($p=0,040-\beta=0,124$) ve küçükbaş hayvan miktarı ($p=0,000-\beta=0,210$) ev ihtiyaçlarına yönelik kredi kullanımını pozitif yönde etkilemekte;

çiftçilerin yaşı ($p=0,013-\beta=-0,185$) ve öğrenim düzeyi ($p=0,016-\beta=-0,166$) ise negatif yönde etkilemektedir. Sadece bitkisel üretim yapan ($p=0,012-\beta=0,171$), şehirde yaşayan ($p=0,008-\beta=0,179$) ve kadın çiftçiler ($p=0,027-\beta=0,120$) ev ihtiyaçlarına yönelik daha çok kredi kullanmakta iken tarımsal eğitimi olan çiftçiler ise ($p=0,010-\beta=-0,149$) daha az kullanmaktadır.

Tablo 16. Demografik Özelliklerin ve Banka Tercihinde Etkili Olan Faktörlerin Taşıtlı Alım Kredisi Üzerindeki Anlamli Etkileri – Regresyon Modeli 2d

Model Özeti							
Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Tahmini Standart Hata	Durbin Watson		
2d	,440	,194	,133	1,277	1,952		
ANOVA							
Model	Kareler Toplamı		df	Ort. Karesi	F	p	
2d	Regresyon		114,192	22	5,191	3,185	,000
Katsayılar *							
Model 2d	Standartlandırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar	t	p	Çoklu Bağımlılık İstatistikleri	
	β	Std. Hata	β			Tolerans	VIF
Sabit	1,475	,757		1,948	,052		
İkametgah (0=Kırsal-1=Şehir)	,775	,268	,204	2,898	,004	,560	1,787
Yaş	-,306	,100	-,234	-3,049	,003	,471	2,123
BT7-Bilgilendirme Yapılması	,225	,083	,220	2,698	,007	,414	2,415

Bağımlı Değişken: Taşıtlı Alım(Bireysel Kredi Kullanım Gerekçesi)

*Anlamli etkisi olan değişkenler listelenmiştir.

2d regresyon modelindeki bağımsız değişkenler bağımlı değişkendirdeki değişimin %13,3' ünü açıklamaktadır (Tablo 16). Taşıtlı alımına yönelik kredi kullanımı; bankalardaki hizmetlerle ilgili bilgilendirme yapılmasına katılımcılarca verilen önemden pozitif yönde, ($p=0,007-\beta=0,220$),

katılımcıların yaşlarından ise negatif yönde ($p=0,003-\beta=0,234$) etkilenmektedir. Şehirde yaşayan katılımcı çiftçiler kırsalda yaşayanlara göre daha çok taşıtlı alımına yönelik kredi kullanmaktadır.

Tablo 17. Demografik Özelliklerin ve Banka Tercihinde Etkili Olan Faktörlerin Kişisel İhtiyaçlara Yönelik Krediler Üzerindeki Anlamli Etkileri – Regresyon Modeli 2e

Model Özeti							
Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Tahmini Standart Hata	Durbin Watson		
2e	,499	,249	,192	1,335	1,843		
ANOVA							
Model	Kareler Toplamı		df	Ort. Karesi	F	p	
2e	Regresyon		172,356	22	7,834	4,394	,000
Katsayılar *							
Model 2e	Standartlandırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar	t	p	Çoklu Bağımlılık İstatistikleri	
	β	Std. Hata	β			Tolerans	VIF
Sabit	1,825	,792		2,305	,022		

Tarımsal Eğitim (0=Yok-1=Var)	-,580	,173	-,194	-3,349	,001	,771	1,297
Yaş	-,260	,105	-,183	-2,473	,014	,471	2,123
BT5-Taleplerin Zamanında Tamamlanması	-,185	,082	-,176	-2,246	,025	,417	2,399
BT7-Bilgilendirme Yapılması	,312	,087	,282	3,580	,000	,414	2,415
BT8-Çalışanların Samimiyeti	-,188	,089	-,180	-2,112	,036	,354	2,823

Bağımlı Değişken: Kişisel İhtiyaçlar (Bireysel Kredi Kullanım Gerekçesi)

*Anlamlı etkisi olan değişkenler listelenmiştir.

2e regresyon modelindeki bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişkendeki değişimin %19,2' sini açıkladığı görülmektedir (Tablo 17). Kişisel ihtiyaçlara yönelik kredi kullanımı, bankalardaki hizmetlerle ilgili bilgilendirme yapılmasına katılımcılarca verilen önemden ($p=0,000 < \beta=0,282$) pozitif yönde etkilemektedir. Bu sonuç, katılımcıların bankanın sunduğu hizmetlerle ilişkili avantaj ve dezavantajları bilmek ve menfaatine uygun olan kararı vermek istediklerini göstermektedir.

Tarımsal eğitimi olan çiftçiler kişisel ihtiyaçlara yönelik kredileri, tarımsal eğitimi olmayan çiftçilere göre daha az tercih etmektedir ($p=0,001 - \beta=-0,194$). Taleplerin ve işlemlerin zamanında tamamlanmasına ($p=0,025 - \beta=-0,176$), banka çalışanlarının samimiyetine ($p=0,036 - \beta=-0,180$) verilen önem ve çiftçilerin yaşı ($p=0,014 - \beta=-0,183$) kişisel ihtiyaçlara yönelik kredi kullanımını negatif yönde etkilemektedir. Bu sonuç ise kişisel ihtiyaçlara yönelik kredi kullanacak çiftçilerin; banka çalışanlarının şirket menfaatini ön planda tuttuklarını düşünerek ve bu bağlamda samimiyetten ziyade kredi kullanımı, limit, vade, faiz oranı ve teminat gibi objektif kriterler üzerine odaklandıklarını göstermektedir.

Elde edilen sonuçlarına genel olarak bakıldığında bağımsız değişkenlerin etkilerinin zayıf düzeyde olduğu görülmektedir. Tecrübe ve hane genişliği dışındaki demografik özelliklerin dağınık şekilde etkileri görülmektedir. Katılımcıların banka tercihinde etkili olan faktörlerin bağımlı değişkenler üzerindeki etkisi ise, sınırlandırmalar ve taleplerin zamanında tamamlanması gibi bazı ifadelerle sınırlı kalmıştır.

Tarımsal eğitimi olan çiftçilerin genel olarak bireysel ihtiyaçlarını kredi ile karşılama taraftarı olmadığı görülmüştür. Bunların daha bilinçli davranarak elde edebilecekleri sınırlı kaynağı üretime yönlendirme eğiliminde oldukları düşünülebilir. Ayrıca tarım kredileri, yeniden kullanım, miktar ve vade açısından bireysel kredilere göre daha avantajlı olduğu için çiftçiler bireysel ihtiyaçlarını da tarım kredileri ile karşılamayı tercih edebilmektedir. Bu durum tarım kredilerinin kullandırma amacı ile kullanılan alan arasındaki uyumsuzluğu ifade etmektedir.

Ayrıca ileri yaştaki çiftçilerin de bireysel kredilere çok sıcak bakmadıkları görülmektedir. Yaşlı çiftçilerin daha bilinçli tüketiciler olduğu varsayılarak, tüketime yönelik daha az harcama yaptıkları ve zorunlu olmadıkça bireysel ihtiyaçları için borçlanma yoluna gitmedikleri düşünülebilir. Bu sonuç yaşlı çiftçilerin yaşadıkları toplumun ekonomik, kültürel alışkanlıklar, inanç vb. koşullar gereği tutumlarını değiştirmemeyi tercih ettiklerini göstermektedir.

Buna karşılık şehirde yaşayan çiftçiler, kırsalda yaşayan çiftçilere göre bireysel kredilere daha sıcak bakmaktadır. Şehirde, bireysel ihtiyaç ve harcamaların daha çeşitlenerek çoğalması ayrıca ev sahipliğinin daha düşük olması, çiftçileri bu ihtiyaçlarını karşılamak için bireysel kredilere yönlendirebilmektedir.

Bankanın bilgilendirme yapmasına verilen önem, ev alım kredisi dışındaki bütün bireysel kredilerin kullanımına olumlu yönde etki etmektedir. Detaya önem verip bilgilendirme talep eden müşteriler banka görevlileri ile daha uzun etkileşimde bulunmaktadır. Bu esnada kuşkusuz görevi satış yapmak olan banka çalışanının da pazarlama ve tanıtım faaliyetleri, çiftçi müşterilerin de bireysel kredilerle tanışmasına ve kullanıma yönelmesine neden olabilmektedir.

Bireysel kredi kullanım gerekçelerine yönelik yapılan regresyon analizlerinden elde edilen sonuçlara göre H2 hipotezi kabul edilmiş, demografik özelliklerin ve banka tercihinde etkili olan faktörlerin, çiftçilerin bireysel kredi kullanım gerekçeleri üzerinde etkilerinin olduğu görülmüştür.

5.SONUÇ

Günümüzde tarım sektörünün en önemli sorunlarından birisinin artık sermaye eksikliği olduğu bilinmektedir. Çiftçilere sağlanan yüksek kredi limiti ve avantajlar, tarla alımına yönelik krediler dışındaki tarımsal kredilerin tamamının kullanımını artırıcı rol oynamaktadır. Bu durum yetersiz sermaye nedeniyle çiftçilerin yabancı kaynağa daima sıcak baktıkları, buna ihtiyaçları olduğunun göstergesi olarak kabul edilebilir. Ayrıca çiftçilerin tarımsal faaliyetlerine göre ihtiyaçlarını belirledikleri ve ilave tarımsal

yatırımları ancak uygun maliyette finansman olanakları bulduklarında değerlendirdikleri düşünülebilecektir.

Çiftçiler için kredilerin maliyeti önemli olmakla birlikte en az maliyetler kadar önemli olan ödeme dengesi ve vadesi ikinci planda dikkate alınmaktadır. Bu hususlar dikkate alınmadığında, temerrüt sonucunda daha fazla faiz yükü, borcu borçla ödeme hatta varlık satışıyla borç ödenmesi gibi ciddi boyutta olumsuz sonuçlar ortaya çıkabilecektir. Ancak düşük eğitim seviyesine sahip çiftçilerin kredi başvuru ve kullanım aşamasında, her ne kadar dikkate aldıkları söylene de, gerek maliyet gerekse diğer hususlarda ne kadar objektif ve doğru kıyaslama yapabildikleri araştırılması gereken ayrı bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sürdürülebilir tarım için sektöre sağlanacak kredi kaynaklarının maliyetlerinin yüksek olmaması son derece önemlidir. Bu nedenle sektörün finansal açıdan desteklenerek sübvansiyonlu kredi kullandırımı ve kredilerin ihtiyaç duyulan yerlere yönlendirilmesi, tarımın ülke ekonomisine katkısını artıracaktır. Ayrıca çiftçilerin eğitim seviyelerinin artırılması, aynı zamanda tarımsal eğitim alma durumunu da artıracak; bu durum ise kaynaklarını daha verimli kullanabilmelerine önemli katkı sağlayacaktır.

Çiftçilerin çoğunluğunun sahip olduğu tarımsal arazi miktarı yetersiz düzeydedir. Buna bağlı olarak tarımsal gelir düşük kalmaktadır. Diğer yandan, zaten dış kaynağa ihtiyaç duyan çiftçilerin tasarruf düzeylerinin de düşük olması yeni tarla edinimini zorlaştırmakta aynı zamanda miraslarla sahip olunan tarla miktarı sürekli azalmaktadır. Bunun neticesinde ise tarımı terk ve etkisiyle köyden kente kontrolsüz göç sorunları ortaya çıkabilmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunu orta yaş ve üzeri çiftçilerin oluşturması, düşük gelire bağlı olarak, genç nüfusun tarımı terk etmesinin göstergesi olarak düşünülebilecektir. Ataerkil toplum yapısına sahip olan bölgede, aile büyüğü vefat edene kadar tüm faaliyetlerin onun adına ve kontrolünde yürütülmesi de genç nüfus oranının düşük görünmesinde dikkate alınması gereken bir etkidir.

Tarımsal eğitimi düşük çiftçiler işleri yapma yöntemlerini büyüklerinden öğrenerek genellikle geleneksel yolla faaliyetlerine devam etmektedir. Bu durum, geleneksel tarım anlayışı ile yetişen çiftçilerin; yeni gelişmelere ve teknolojilere ancak bazı ileri görüşlü çiftçilerin bir kaç dönem uygulamalarının sonucunu gördükten sonra sıcak bakmalarına neden olabilmektedir.

Tarım sektöründeki üreticilerin kanayan yarası sermaye eksikliği probleminin giderilmesinde en önemli rol bankalara düşmektedir. Bankalar son yıllarda, reklamlar ve hızlı kredi tahsisi gibi yollarla tarım kredilerinde daha etkili olmaya çalışmaktadırlar. Ancak özellikle çiftçilerin yeterli teminat sağlayamamaları nedeniyle, bankalar sektöre kredi sağlamada isteksiz davranabilmektedirler. Çünkü bankaların kredi verme kararlarında çiftçilerin statüsü, kredi puanları ve üretim kapasiteleri etkili olmakla birlikte teminat ön koşul olarak karşımıza çıkmaktadır. Bankaların, gerçekten ihtiyaç karşılayacak miktardaki kredilendirmelerde, teminat olarak genellikle tarla ipotegi talep etmesi; tarlanın başka kredi kuruluşlarında ipotekli olması, kullanılacak kredinin 2-3 katı ipotek talep edilmesi ve tarla sahiplik oranının düşük olması nedeniyle çiftçilerin krediye erişimi noktasında sorun teşkil etmektedir. Bu teminat sorununu aşabilmek için bankaların kredilendirme politikalarını gözden geçirerek çiftçilere uygun teminatlarda krediler sunması gerekmektedir.

Kredi kullandırım sürecinde, maliyetle ilgili sadece kredinin faizi oranı bilgisi verilmekte ancak kredilerden alınan masraf, komisyon, sigorta bedeli gibi diğer kesintiler de kredi maliyetini doğrudan etkilemektedir. Düşük eğitim seviyesine sahip çiftçilerin objektif karşılaştırma yapabilmesi için, krediye maliyet oluşturan her türlü kesintinin faiz oranına yansıtılarak, toplam maliyeti gösterecek ikinci bir oranın bildirilmesi yerinde bir uygulama olarak görünmektedir. Diğer yandan yüksek faiz oranları, diğer sektörlere uygulanan faiz oranlarına indirilmeli ve masraf kalemleri en aza indirilmelidir.

Bankalar, tarım kredilerinde her ne kadar çiftçilerin yoğun olarak gelir elde ettikleri dönemlere uygun vadelerden yararlanmalarına yine de belirli sınırlandırmalarla bunu uygulamaktadır. Ancak örneğin bir çiftçi ürettiği buğdayı, fiyatların en düşük seviyede olması nedeniyle hasat döneminde değil, bir kaç ay beklettikten sonra satmak isteyebilecektir. Bu gibi durumların mağduriyet oluşturmaması için bankaların kendi uygun gördükleri vadelerden ziyade, çiftçilerin uygun gördüğü vadelerde kredilendirme yapacak şekilde kredi tahsis süreçlerini düzenlemeleri müşteri memnuniyeti sağlayacaktır ve geri ödemelerdeki yaşanabilecek olası sıkıntıları en aza indirecektir.

Çiftçilere; uygun zamanda, uygun vadede, ihtiyaca uygun ve yeterli miktarda kredi sunulmalıdır. Özellikle arazi edinim kredileri, konut kredilerinde olduğu gibi düşük faizle, vergiden muaf ve on yıla kadar vadeli kullanılmalıdır. Bu sayede küçük

çiftçilerin de yeni tarla alabilmelerinin önü açılmış olacaktır.

Araştırmanın yürütülmesi esnasında karşılaşılan en önemli sorunlardan birisi veri toplama aşamasında, çiftçilerin anketteki ifadeleri anlayıp doğru yorumlayabilmesi olmuştur. Bu nedenle ileride yapılacak benzer araştırmalarda, yarı yapılandırılmış ve/veya yapılandırılmamış görüşmelerle veri toplamaya olanak tanıyan araştırma yöntemleri, çiftçilerin tercihleri ve gerekçeleri hakkında daha detaylı bilgi edinilmesinde faydalı olabilecektir. Çalışmanın Aksaray iliyle sınırlı olması nedeniyle yine farklı bölgelerde yapılacak çalışmalarla banka kredisi kullanan çiftçilerin demografik özellikleri ve tercihleri hakkında daha genel bilgiler elde edilebilecektir.

Tarım sektörü; çiftçilerin düşük eğitim seviyesi, üretimin doğal koşullara bağlı olması, tarımsal ürünlerin düşük talep elastikiyeti ve en önemlisi stratejik önemi nedeniyle serbest piyasanın, özel sektörün vicdanına bırakılmamalıdır. Sektör faaliyetlerinin her aşamasında devletin kısmi ya da tam müdahalesi gereklidir. Bu bağlamda belirli bir tutarın üzerindeki tarımsal kredilerin de bir model kapsamında kullanılması, kıt kaynakların uygun tarımsal ürünlere yatırılmasına ve çiftçilerin daha düşük maliyetle fonlara ulaşabilmesine hizmet edecektir.

Tarımsal kredi kullandırmalarında her ne kadar bankalar kredi analizi yapsada bu analizler yüzeysel kalabilmektedir. Bunun yerine, tarımda uzmanlaşmış olan bir kurum tarafından hazırlanacak rapora dayanarak kredi kararının verilmesi daha sağlıklı sonuçlar verecektir. Bu nedenle öncelikle krediye ihtiyacı olan çiftçi/yatırımcı devlet tarafından belirlenecek uzman bir kuruma (Örneğin; Tarım İl Müdürlükleri) kredi kullanım amacını açıklayarak başvuruda bulunur. Kredi ile yapılması planlanan yatırımın maliyeti, toplam getirisi, olası nakit giriş-çıkışları ilgili kurum tarafından bir "etkinlik analizi" ile ortaya konulur.

Ayrıca varsa daha verimli olabilecek alternatif seçenekler, yöntemler önerilir. Başvuru sahibini, yatırıma ilişkin gelecekte bekleyen riskler ve bu risklere karşı korunma yöntemleri belirlenir. Son olarak varsa kamu, IPARD gibi hibe programlarını içerecek şekilde bir rapor hazırlanarak yatırımcıya teslim edilir. Bu sürecin son derece hızlı yürütülmesi gerektiği unutulmamalıdır.

Yatırımcı hazırlanan raporla birlikte, yatırım için mevcut özkaynağını ve ne kadar banka kredisine ihtiyacı olduğunu belirterek bankaya başvurur. Banka kredi analizini bu rapora bağlı olarak yapar; yatırımın öngörülen getirisi yatırım maliyetinden

büyükse ve gelecekteki nakit girişleri nakit çıkışlarını karşılayabiliyorsa kredinin ön onayı verilir. Sonrasında kredi için istenilen teminatlar belirlenir. Yeterli teminat sağlayamayan uygun yatırımlar için "Kredi Garanti Fonu" devreye sokularak kredi kullandırımı yapılır. Büyük yatırımların söz konusu olduğu durumlarda ise, kamu-özel sektör ortaklığıyla finansman sağlanması seçenekler arasında bulundurulur, bu durum kredi talebinde bulunulan özel bankanın tercihine bırakılabilir.

Ülkemizde, tarıma aktarılan kredi kaynaklarından beklenen tarımsal üretim artışı sınırlı kalabilmektedir. Bu durum, tarımsal kredilerin amacına uygun kullanılmamasından, genellikle kişisel ihtiyaçlar, borç ödeme gibi farklı alanlarda kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Kredinin üretimde kullanılmaması aynı zamanda geri ödenmesinde de sıkıntıya neden olabilmekte ve çiftçileri zor durumda bırakabilmektedir. Bu nedenle kredi kullandırımını takip eden aşamalarda, kredilerin amacına uygun kullanılıp kullanılmadığı, kredi kullandıran bankanın sorumluluğunda takip edilmeli; uygun kullananlara faiz indirimleri gibi teşvikler sağlanmalı ve uygun kullanmayanların sonraki kredi talepleri belirli koşullara tabi tutulmalıdır. Ayrıca yatırıma yönelik hazırlanan ilk raporda belirtilen olası riskler için gereken tedbirlerin alınması da zorunlu tutulmalıdır.

Kullanılan kredilerin geri ödeme aşamasında yükümlülüklerine yerine getiremeyen yatırımcılar için, banka ve yatırım raporunu hazırlayan kurum işbirliğiyle, çözüm önerileri, refinansman olasılıkları değerlendirilmeli ve bu yönde gereken tedbirler alınmalıdır.

Tarım yatırımcısının yüksek faiz yükü altında ezilmemesi için, tarımsal kredilere uygulanacak kredilerin faiz oranları da ilgili kamu kuruluşlarınca düzenlenmelidir. Örneğin Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB) belirleyeceği faiz oranından özel bankalar aracılığı ile kullandırılan tarımsal kredileri, talep edilmesi halinde fonlayabilir ve kredi kullandıracak bankalar ancak bu oran üzerinden belirlenecek üst sınırdaki faiz oranlarından kredi kullandırabilmelidir.

Ayrıca bu model çerçevesinde sürdürülebilir tarıma yönelik eğitim programları hazırlanabilir, çevreye ve insan sağlığına duyarlı yatırımlara ve kritik ürünlere ilişkin kredi faiz oranlarında indirim, vergilerden muafiyet gibi teşvikler sağlanabilir.

KAYNAKÇA

Adanacıoğlu, H. & Artukoğlu, M. & Güneş, E. (2017). Türkiye' de tarımsal kredi performansının çok boyutlu ölçekleme yaklaşımıyla analizi. *Tarım Ekonomi Dergisi*, 23(2), 195-204.

- Akın, E. & Seçgin, Y. (2014). Müşteri Değeri Algisında Fayda ve Maliyet Etkileşiminin Analizi - Otomobil Tercih Örneği. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 9, 26-44.
- Akın, E. & Şimşek, M. & Yalçınkaya, T. & Gülpınar, F.C. (2018). Ürün Krizlerinin Duyurumunda İletişim Kaynağının Marka Değerine ve Marka Güvenine Etkisi. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 143-172.
- Akyıldız, H. (2008). Tartışılan boyutlarıyla "Homo Economicus". *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, 13(2), 29-40.
- Aligil, N.H. (2010). Bankacılık hizmetlerinin pazarlanmasında banka müşterilerinin tercihlerini belirleyen unsurlar. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alkın, E. & Yıldırım, K. & Özer, K. (2003). *İktisada Giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Altunışık, R. & Coşkun, R. & Bayraktaroğlu, S. & Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Anh, N. T. & Gan, C. & Anh, D. L. T. (2020). Does credit boost agricultural performance? Evidence from Vietnam. *International Journal of Social Economics*, 47(9), 1203-1221.
- Anthony, E. (2010). Agricultural Credit and Economic Growth in Nigeria: An Empirical Analysis. *Business and Economics Journal*, 2010, BEJ-14, 1-7.
- Armstrong, J. S. (1991). Prediction of consumer behavior by experts and novices. *Journal of Consumer Research*, 18(2), 251-256.
- Babakus E. & Eroglu S. & Yavas U. (2004a). Modeling consumers' choice behavior: an application in banking. *Journal of Services Marketing*, 18(6), 462-470.
- Babakus E. & Eroglu S. & Yavas U. (2004b). Bank choice behavior of small and medium-sized construction firms. *Journal of Business & Industrial Marketing*, 19(4), 258-266.
- Bedirhanoğlu, Ş. B. & Lezki, Ş. (2018). KOBİ'lerin Banka Tercihini Etkileyen Kriterlerin AHP Yöntemi ile Belirlenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 191-208.
- Boyd, W. L. & Leonard, M. & White, C. (1994). Customer preferences for financial services: An analysis. *International Journal of Bank Marketing*, 12(1), 9-15.
- Burke, M. & Bergquist, L. F. & Miguel, E. (2018). Sell Low And Buy High: Arbitrage And Local Price Effects In Kenyan Markets. *The Quarterly Journal of Economics*, 134(2), 785-842.
- Chandio, A. A. & Jiang, Y. & Wei, F. & Rehman, A. & Liu, D. (2017). Farmers' access to credit: Does collateral matter or cash flow matter?-Evidence from Sindh, Pakistan. *Cogent Economics & Finance*, 5, 1-13.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları 4.Baskı* (S. B. Demir, Çev.Ed.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Demirhan, D. (2004). Türkiye'de bankacılık sektöründe ticari kredi pazarlama faaliyetleri ve ticari kredi müşterilerinin banka tercihini etkileyen faktörlerin analizi. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Dil Derneği Türkçe Sözlük. (2021). 16 Ekim 2021 tarihinde <http://www.dildernege.org.tr/TR,274/turkce-sozluk-ara-bul.html> sayfasından erişilmiştir.
- Dodson, C. B. & Koenig S. R. (2003). Explaining County-Level Variability in Farm Service Agency Farm Loan Programs, *Agricultural Finance Review Fall*, 2003, 193-212.
- Dong, F. & Lu, J. & Featherstone, A.M. (2012). Effects of Credit Constraints on Household Productivity in Rural China, *Agricultural Finance Review*, 72(3), 402-415.
- Duman, H. (2012). *Stratejik yönetim aracı olarak müşteri muhasebesi*. Ankara: Nobel.
- Duman, H. & Turan, D. (2018). Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Denetim Alanında Getirdiği Yeniliklerin Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkinliğini Artırmadaki Rolü ve Muhasebe Meslek Mensupları/Çalışanları Üzerine Bir Uygulama. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 20(34), 70-84.
- Duramaz, S. & Taş, T. (2018). Kamusal, Özel ve Yabancı Sermayeli Bankaların Kullandıkları Tarımsal Kredilerin Tarımsal Üretime Etkisi: Ege Bölgesi'ne Yönelik Panel Veri Analizi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 14(1), 35-50.
- Erdaş, H. (2012). Türkiye' de Tarımın Finansmanında Tarımsal Kredilerin Rolü: Edirne Bölgesi Örneği. Doktora Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Tekirdağ.
- Food and Agriculture Organization of the United Nation, FAOSTAT. (2019). 26 Ocak 2021 tarihinde <http://www.fao.org/faostat/en/#data/TP> sayfasından erişilmiştir.
- Fowowe, B. (2020). The Effects of Financial Inclusion on Agriculture Productivity in Nigeria. *Journal of Economics and Development*, 22(1), 61-79.
- Furajji, F., Malgorzata, L., Agata, W. (2012). An empirical study of the factors influencing consumer behaviour in the electric appliances market. *Contemporary Economics*, 6(3), 76-86.
- Galloway, R. L. & Blanchard, R. F. (1996). Variation in the perception of quality with lifestage in retail banking. *International Journal of Bank Marketing*, 14(1), 22-29.
- Gujarati, D.N. (2004). *Basic Econometrics, 4th Ed.* NewYork:McGraw-Hill/Irwin.
- Güneş, E. & Movassaghi, H. (2017). Agricultural Credit Market and Farmers' Response: A Case Study of Turkey. *Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology*, 5(1), 84-92.
- Gürbüz, S. & Şahin F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Hair, J.F.Jr. & Bush, R.P. & David, J.O. (2003). *Marketing Research Within a Changing Information Environment, 2th Ed.* NewYork:McGraw-Hill/Irwin.
- Hawkins, D.I. & Mothersbaugh, D. L. (2010). *Consumer Behavior: Building Marketing Strategy, 11th Ed.* NewYork: McGraw-Hill/Irwin.
- Heffernan, S. (2005). *Modern banking*. Chichester: John Wiley & Sons Publishing.
- İşık, H.B. & Kılınc, E.C. & Bilgin, O. (2015, Kasım). *Tarım Kredilerinin Tarımsal Üretim Üzerindeki Etkisi*. EY International Congress on Economics II. Kongresi' nde sunulmuş bildiri, Gazi, Ankara.
- İslamoğlu, E. & Zencircioğlu, B. (2018). Tüketicilerin Banka Tercihinde Etkili Olan Faktörler ve İlişkisel Fayda: Nevşehir İlinde Bir Araştırma. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 708-724.

- Janvry, A. & Sadoulet, E. (2020). Using agriculture for development: Supply- and demand-side approaches. *World Development*, 133, 1-14.
- Karamustafa, K. & Yıldırım, M. (2007). Tüketicilerin bireysel banka tercihine ilişkin Kayseri ilinde yapılan bir araştırma. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 56-92.
- Knox, S. (1998). Loyalty-based segmentation and the customer development process. *European Management Journal*, 16(6), 729-737.
- Koçturk, O.M. & Tepeci, M. & Duramaz, S. & Yatbaz, A. (2013). The Use of Agricultural Loan: An Analysis of Farmers' Bank Selection Decisions in Manisa, Turkey. *Journal of Food, Agriculture & Environment*, 11(3&4), 764-768.
- Kotler, P. & Armstrong G. & Opresnik, M. O. (2018). *Principles of Marketin*, 17th Ed. Hoboken: Pearson Higher Education.
- Lam, R. & Burton, S. (2005). Bank selection and share of wallet among SMEs: Apparent differences between Hong Kong and Australia. *Journal of Financial Services Marketing*, 9(3), 204-213.
- Levesque, T. & McDougall G. H. G. (1996). Determinants of customer satisfaction in retail banking. *International Journal of Bank Marketing*, 14(7), 12-20.
- OECD, Agricultural support. (2019) 21 Aralık 2020 tarihinde <https://data.oecd.org/agrpolicy/agricultural-support.htm> sayfasında erişilmiştir.
- Obudah, B. C. & Tombofa S. S. (2016). Agricultural Financing, Output and Macroeconomic Growth. *African J. Economic and Sustainable Development*, 5(4), 287-301.
- Özçelik, A. & Güneş, E. & Artukoğlu M. M. (2005). Türkiye'de Tarımsal Kredi: Sözleşmeli Tarım Ve Üretici Örgütleri Üzerinden Kredi Uygulamaları. 22 Ocak 2021 tarihinde https://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/157297d1a1ff043_ek.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Seven, Ü. & Tümen, S. (2020). Agricultural Credits and Agricultural Productivity: Cross-Country Evidence. *The Singapore Economic Review*, 1-23.
- Ta, H. P. & Har, K. Y. (2000). A study of bank selection decisions in Singapore using the Analytical Hierarchy Process. *International Journal of Bank Marketing*, 18(4), 170-180.
- Tarım ve Orman Bakanlığı, (2021). 01 Ocak 2022 tarihinde https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/TARYAT/Belgeler/il_yatirim_rehberleri/aksaray.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Taşkın, Ç. & Akat, Ö. & Erol, Z. (2010). Tüketicilerin banka tercihini etkileyen faktörlerin belirlenmesi: Bursa' da bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3), 11-22.
- Terin, M. & Güler, İ. O. & Aksoy, A. (2014). Türkiye' de Tarımsal Üretim ile Kredi Kullanımı Arasındaki Nedensellik İlişkisi. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 67-72.
- Trayler, R. & Nielson, J. & Jones, R. (2000). How small business firms select a bank: Comparisons between the United States and Australia. *Journal of Financial Services Marketing*, 5(1), 73-85.
- Wahid, F. (2013). Comparison of Cost Factor in Formal and Informal Credit Market. *Journal of Managerial Sciences*. 7(2), 273-279.